

ALIANCES SOCIO-AMBIENTALS

Potenciant espais de relació en el
tercer sector social i ambiental

*Guia específica per a incloure a les iniciatives de custòdia del
territori diferents tipologies d'accions socials*

Xarxa de Custòdia del Territori (XCT)

Novembre del 2018

Aliances Socio – Ambientals. Potenciant espais de relació en el tercer sector social i ambiental. Guia específica per incloure a les iniciatives de custòdia del territori diferents tipologies d'accions socials

Octubre del 2018

AUTORS: M. Crespo (Lavola), N. Asensio (Lavola), A. Subirana (Xarxa de Custòdia del Territori)

Publicació digital inèdita de la Xarxa de Custòdia del Territori. Us animem a utilitzar i difondre els continguts d'aquesta publicació, citant sempre la font d'informació

CITA RECOMANADA

M. Crespo (Lavola), N. Asensio (Lavola), A. Subirana (XCT). 2018. Aliances Socio – Ambientals. Potenciant espais de relació en el tercer sector social i ambiental. Guia específica per incloure a les iniciatives de custòdia del territori diferents tipologies d'accions socials. Xarxa de Custòdia del Territori

MAQUETACIÓ: Mireia Luna. Natural

La guia ha comptat amb l'assessorament de la Laia Botey, de SOM NATURA.

AGRAÏMENTS

Agraïm la col·laboració de Montse Castellà (Departament de Territori i Sostenibilitat), Enric Cortiñas (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies), Eulàlia Mas i Rubén Escobar (Federació Catalana de Voluntariat Social) i Marc Vilhaur (Obrador del Tercer Sector Ambiental de Catalunya) per les seves aportacions i opinions.

A la Montse Casalprim (Fundació Emys), al Jaume Santos (Associació Aurora), al Quim Pou i la Núria Cruset (Associació La Sorellona), al Jordi Balot (Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina), a la Mariona Ortiz (Fundació Banc de Recursos), al Pau López (Fundació Catalunya La Pedrera), al Marc Farrés i la Mireia Barba (Espigoladors), per explicar-nos els seus projectes i experiències. I a totes les altres entitats ambientals i socials que han enriquit aquesta guia.

CRÈDITS FOTO PORTADA: Associació Paisatges Vius

Aquesta guia s'ha realitzat en el marc del projecte "Programa per a l'enfortiment de les entitats de custòdia", que ha rebut el suport del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	13
2. OBJECTIUS DE LA GUIA	17
5. EL TERCER SECTOR EN DADES	25
6. PUNTS EN COMÚ	29
7. SINERGIES I ALIANCES	32
8. QUÈ POT APORTAR LA COL·LABORACIÓ ENTRE ENTITATS?	37
9. ALGUNES EXPERIÈNCIES DE COL·LABORACIÓ SOCIO-AMBIENTAL	42
10. RECOMANACIONS I CRITERIS PER INTEGRAR ACCIÓ SOCIAL I AMBIENTAL	65
11. REFLEXIONS FINALS	68
12. DIRECTORI DE PROJECTES I ENTITATS	71
13. BIBLIOGRAFIA	79

Presentació de l'Obrador del Tercer Sector Ambiental de Catalunya

L'equilibri entre la societat i el medi ambient ha estat plantejat des d'enfocaments clarament diferenciats depenent de la cultura. Jared Diamond a *Colapse*, parla clarament de la necessitat d'una simbiosi i integració cultural de les necessitats ecològiques com un element indispensable per al bon desenvolupament de la societat.

A Catalunya, com en molts altres indrets del planeta, la eclosió de la revolució industrial ha distanciat l'home del medi d'una forma excepcional i, mentre s'ha preocupat per evitar que les persones tinguessin accés a l'aigua potable o a una xarxa de clavegueram, sovint no ha entès que eren necessaris perquè per altra banda estàvem destruint l'entorn i els equilibris ambientals que permetien mantenir l'aigua potable i depurar-la. Sovint ens hem preocupat per atendre aquelles persones malaltes garantint-los una sanitat digna, però no hem previngut que es possessin malaltes per contacte, ingestió o inhalació de productes tòxics. Les persones i societats pobres pateixen la contaminació, la toxicitat i la destrucció dels seus recursos de la mà d'aquelles societats i persones que poden gaudir d'un medi sa i saludable. És per aquest motiu que em permeto d'afirmar categòricament que el tercer sector ambiental i el tercer sector social són dues cares de la mateixa moneda, indissociables, i és clar que la problemàtica ambiental és una problemàtica social.

Tanmateix el tercer sector ambiental té certes particularitats que el diferencien clarament del social. Conformat per experts en gestió de biodiversitat, és un sector molt petit, amb poc múscul però amb un gran pes conceptual i que treballa en projectes molt exemplificatius pel que fa al futur del sector. Necessita d'un germà gran que col·labori aportant múscul i pes a un sector amb grans idees però poca capacitat de materialització a gran escala. La col·laboració no és simple, ja que encara els sectors es desconeixen i encara parlen en llenguatges molt diferents, però en aquells casos on l'esforç s'ha realitzat és evident que la simbiosi ha generat respostes extraordinàries, amb resultats molt més enllà de les expectatives plantejades.

Un tercer sector unit amb capacitat de col·laboració entre la seva part social i ambiental és un desig per aquells qui valorem un futur de país al servei de la societat i, per això, m'agradaria dir que espero que aquests siguin només alguns dels molts exemples que vindran i que ajudaran a construir un futur sostenible des de la seva definició més àmplia.

Marc Vilahur

President de l'Obrador del Tercer Sector Ambiental de Catalunya

Presentació de la Federació Catalana de Voluntariat Social

La nostra Federació Catalana de Voluntariat Social (FCVS) neix el 18 de novembre de 1989 a Barcelona, fundada per 44 entitats, amb l'objectiu de promoure el voluntariat entre la població de Catalunya i acompanyar les entitats a incorporar i a coordinar el voluntariat en llurs programes. Les entitats fundadores ens creen amb voluntat de disposar d'un servei que les enforteixi i n'ordeni els serveis adreçats al voluntariat. Des d'aleshores, hem anat creixent arreu de Catalunya.

Avui treballem amb prop de **350 entitats**, juntament amb les quals impulsem recursos i serveis per afavorir l'acció voluntària des d'una perspectiva comunitària i transversal. Juntament amb elles coproduïm tota mena d'intervencions i programes que enforteixen la xarxa, generem coneixement, discurs i incidència política sobre voluntariat, editem documents d'interès, coorganitzem jornades de debat, difonem esdeveniments del sector, etc. I calculem que actualment aquesta acció impacta sobre un total de **80.000 persones voluntàries**.

Però som conscients que encara és un repte per totes aquelles entitats que anhelem un país i un futur sostenibles, que el voluntariat social sumi més capacitat d'intervenció en el vessant ambiental de les transformacions. És evident que ens cal trobar interseccions entre les necessitats ecològiques, ambientals i socials: perquè hi són! Només cal que hi posem el focus i l'energia.

Des de la FCVS apuntem a un model de voluntariat no només pal·liatiu amb les conseqüències provocades per un seguit d'injustícies o per desajustos del sistema, sinó cap a un voluntariat transformador que generi alternatives i nous patrons de relació amb les persones més vulnerables, però també amb l'entorn. I parlem d'un entorn tant urbà, com natural. Per això, estem convençuts que podem trobar espais de confluència, tot i el desconeixement actual entre els dos entorns, i els llenguatges encara diferenciats.

Tanmateix, no volem pas envair el vostre àmbit d'actuació, atès que els experts en gestió de biodiversitat sou vosaltres. I les (bones) idees i iniciatives ja són damunt la vostra taula de treball: per tant, entrem a escena amb voluntat d'aportar impuls i simbiosi.

Aquí ens teniu!

Eulàlia Mas

Directora de la Federació Catalana de Voluntariat Social

**Federació
Catalana de
Voluntariat
Social**

INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

D'on venim i cap on anem: els objectius de la guia

1. INTRODUCCIÓ

D'ON VENIM I CAP ON ANEM

És ben sabut que natura i persones estan interrelacionades, en tant que persones i biodiversitat convivim en un mateix planeta. La vida a la Terra se sustenta en els ecosistemes i el nostre benestar en depèn. Dels ecosistemes, per exemple, aprofitem i obtenim els aliments, l'aigua o els combustibles; ens presten serveis com la purificació de l'aire, el reciclatge natural de residus, la formació del sòl o la pol·linització. La natura proporciona serveis i beneficis a les persones i, al seu torn, la societat utilitza els seus recursos i és responsable de la conservació de la biodiversitat, doncs aquesta conservació és essencial per a la supervivència dels ecosistemes i per tant també de les persones.

Però, aquesta interrelació no és tan evident en el dia a dia de les entitats socials (que treballen per la inclusió i cohesió social, amb especial atenció als col·lectius més vulnerables) i de les entitats ambientals (que treballen per la protecció i millora ambiental). Les entitats sense ànim de lucre socials i ambientals treballen en els seus àmbits i, en la seva majoria, de forma desvinculada entre elles.

Les entitats socials i ambientals treballen, generalment, desvinculades

A Catalunya hi ha una gran quantitat d'iniciatives socials que constitueixen un motor de progrés social, alhora que enriqueixen la nostra vida comunitària. Les organitzacions del tercer sector cívico-social que treballen amb l'objectiu de millorar la cohesió social i la qualitat de vida de les persones, generen ocupació i representen un element de re-equilibri i de solidaritat social. La flexibilitat, la proximitat a la problemàtica social i la capacitat per identificar i canalitzar les necessitats dels ciutadans i ciutadanes, converteixen el tercer sector en un dels pilars bàsics per al desenvolupament social sostenible i la governança, estratègies indispensables per avançar vers una societat oberta, justa, equitativa, cohesionada i amb una forta consciència solidària (CETC, 2003). Diversos estudis en l'àmbit internacional, espanyol i català, han posat de manifest la importància creixent del Tercer Sector social en el desenvolupament de les polítiques socials i de l'anomenat "quart pilar" de l'estat del benestar.

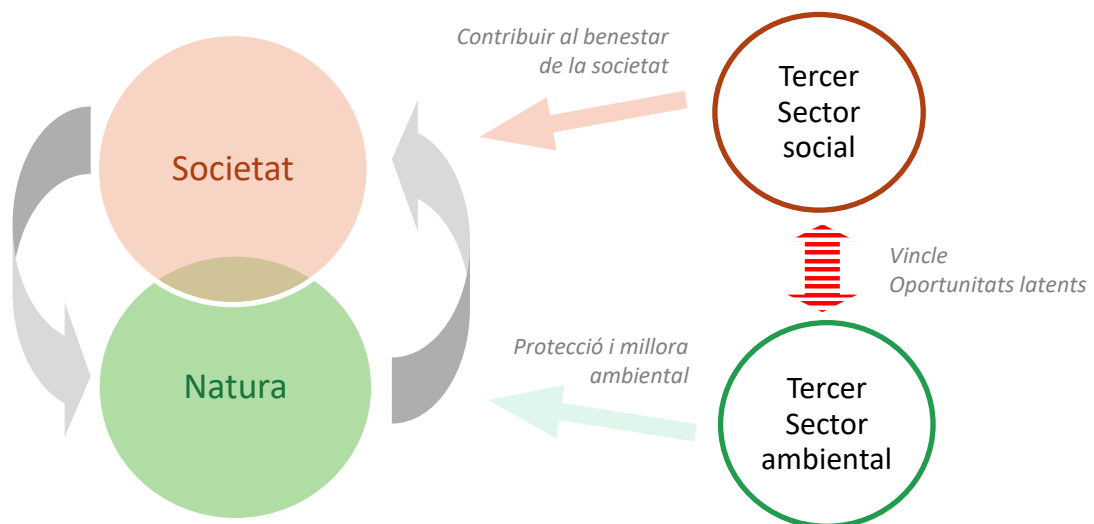
Complementàriament, les entitats del tercer sector ambiental catalanes treballen des de l'associacionisme i l'altruisme, realitzant una tasca, de vegades invisible, però d'una enorme transcendència per a la conservació de la natura i la millora del medi ambient. A través de projectes, d'accions d'incidència política, d'actuacions populars i col·lectives, entre d'altres, les entitats ambientals catalanes treballen en àmbits tan diversos i alhora rellevants com la recuperació d'espais naturals degradats, la conservació de la biodiversitat, la mobilitat sostenible i segura, la minimització dels residus o la millora de l'eficiència energètica (O3SAC, 2015). Les associacions i fundacions ambientals han anat guanyant espai social i prenent forma

com a sector, tot i que, encara ens trobem lluny d'assolir el protagonisme amb què compten en altres països europeus (O3SAC, 2015).

L'objectiu global on s'emmarca aquest treball és estrènyer cada vegada més la relació entre les feines realitzades pel tercer sector en la natura i societat, assumint que ambdós sectors no són independents entre si.

Aquesta guia vol ser un primer pas per obrir nous espais de treball conjunt entre els sectors social i ambiental.

Tot i tenir grans diferències (nombre d'entitats i voluntaris, volum pressupostari, etc.), ambdós sectors comparteixen una sèrie de valors i objectius consensuats, que fonamenten el seu caràcter no lucratiu, i que són un punt de partida en el camí per establir sinèrgies i aliances.

És des del convenciment que ambdós sectors tenen molts punts en comú, que creiem que cal ressaltar el valor social que el tercer sector ambiental aporta a la societat actual, com la cura del medi ambient afavoreix el benestar de les persones i, de la mateixa manera, el valor ambiental que pot aportar el tercer sector social.

És per això, que des de la Xarxa de Custòdia del Territori (que agrupa entitats de custòdia del territori a Catalunya) impulem aquesta guia, l'objectiu de la qual no és explicar com les entitats ambientals poden ser més socialment responsables, ni tampoc instar les entitats socials a ser més sostenibles en el seu dia a dia, sinó que vol esdevenir un primer pas per analitzar els tercers sectors social i ambiental, conèixer les seves semblances i diferències, per poder detectar punts en comú on obrir nous espais de treball conjunt.

Per últim, mencionar que aquest document és fruit de la reflexió sorgida al llarg dels anys d'experiència de la Xarxa de Custòdia del Territori (XCT), així com de les converses mantingudes amb entitats del tercer sector social. Es tracta, doncs, d'un document exploratori que, com s'ha dit, vol ser un primer pas que complementat amb un treball en xarxa de més profunditat

permetria definir amb més detall les possibles oportunitats i sinèrgies que es poden establir entre els dos sectors i definir noves fórmules per integrar acció social i ambiental.

ALINEATS AMB ELS OBJECTIUS DEL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

La guia que teniu davant es desenvolupa sobre el marc conceptual dels **17 Objectius del Desenvolupament Sostenible** (ODS) de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides¹, que aborden temàtiques diverses per afrontar els reptes la pobresa i la fam, l'educació, les desigualtats, la prosperitat econòmica, la protecció del planeta, la lluita contra el canvi climàtic, les ciutats, l'energia, el consum i la producció sostenibles i la governança.

Podem veure que, de forma separada, l'acció de les entitats ambientals contribueix a l'assoliment de diversos ODS (en temàtiques com la vida terrestre, submarina, l'acció climàtica, l'aigua i l'energia neta, entre altres) i, de la mateixa manera ho fa l'acció social (a través de la reducció de la fam, la pobresa i les desigualtats, la igualtat de gènere, etc.). Però també existeixen temàtiques sobre les quals els dos sectors hi tenen pes, com per exemple en el cas de l'ODS 3 de salut i el benestar o en l'ODS 12 de consum i producció responsables.

¹ Els ODS són objectius universals, integradors i ambiciosos que guien la implementació de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides per al Desenvolupament Sostenible, aprovada el 25 de setembre del 2015 i que van ser un dels principals resultats de la Conferència de Rio +20. Partint de l'experiència adquirida amb els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, els ODS es plantegen com uns objectius orientats a l'acció, concisos, fàcils de comunicar, limitats en nombre i universalment aplicables a tots els països, tenint en compte les diferents realitats i nivells de desenvolupament (font: DTES).

És fàcilment deduïble, doncs, que la col·laboració entre entitats ambientals i socials pot contribuir a, no tan sols sumar esforços per a la consecució dels ODS individualment, sinó que també pot generar una multiplicació dels resultats, satisfent a escala local diversos ODS en un mateix projecte socio-ambiental.

2. OBJECTIUS DE LA GUIA

OBJECTIU GENERAL

L'objectiu global d'aquest document és establir un punt de partida en el camí per a trobar sinèrgies, aliances i noves oportunitats de col·laboració entre el tercer sector social i ambiental, des del convenciment que natura i societat no són independents entre si.

Cal recordar, com s'ha dit anteriorment, que l'objectiu d'aquest treball no és fer les entitats més ambientals o més socials en el seu dia a dia, sinó que vol esdevenir un primer pas per conèixer les semblances i diferències entre els sectors social i ambiental, per poder detectar punts en comú on obrir nous espais de treball conjunt.

Les entitats d'acció social i ambiental formen part de l'anomenat "**Tercer Sector**", un concepte que defineix les entitats no governamentals i no lucratives, en contraposició al "primer sector" o sector públic (governamental i no lucratiu), i al "segon sector" o sector de l'empresa privada (no governamental i lucratiu).

OBJECTIUS DE LA GUIA

- Descriure breument la situació del tercer sector social i ambiental a Catalunya, amb l'objectiu de conèixer-se mútuament.
- Trobar possibles camps de treball d'interès comú.
- Exposar sinèrgies ja establertes entre entitats socials i ambientals.
- Establir recomanacions i criteris a l'hora d'integrar acció social i ambiental en la custòdia del territori i en les entitats ambientals i socials.

ANALITZANT EL TERCER SECTOR

*Recollim les dades principals dels últims informes dels
baròmetres de cada sector*

3. EL TERCER SECTOR SOCIAL (TSS)

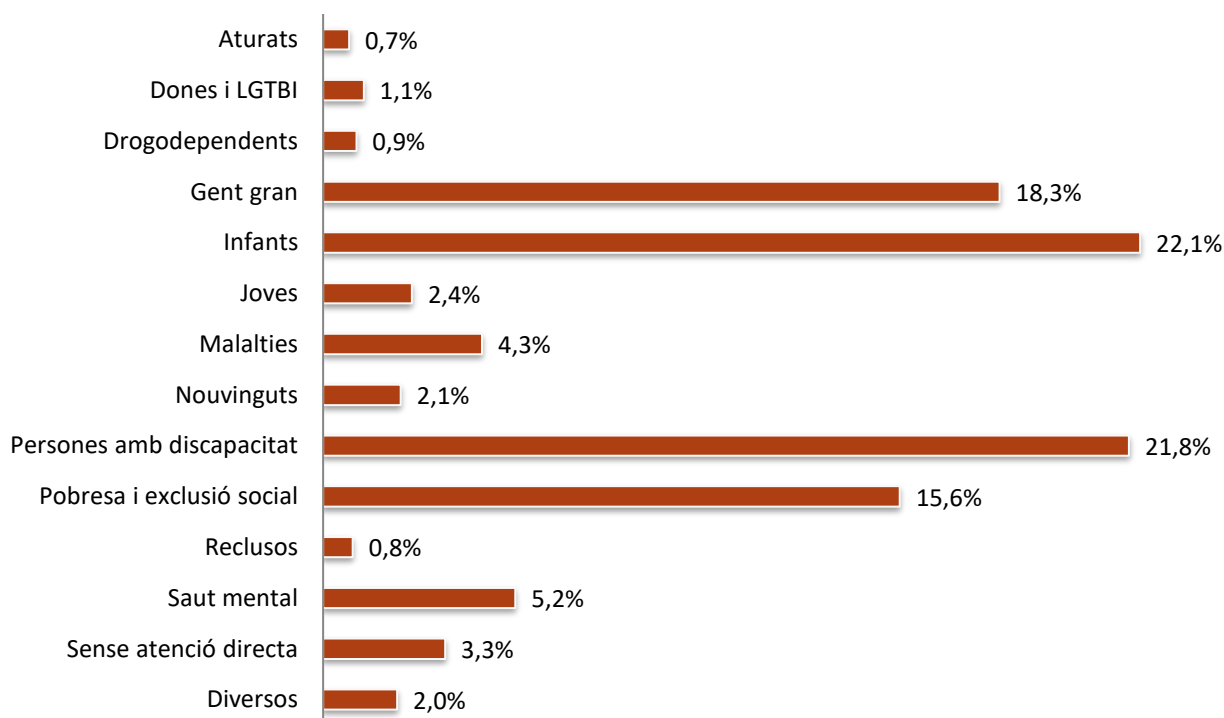
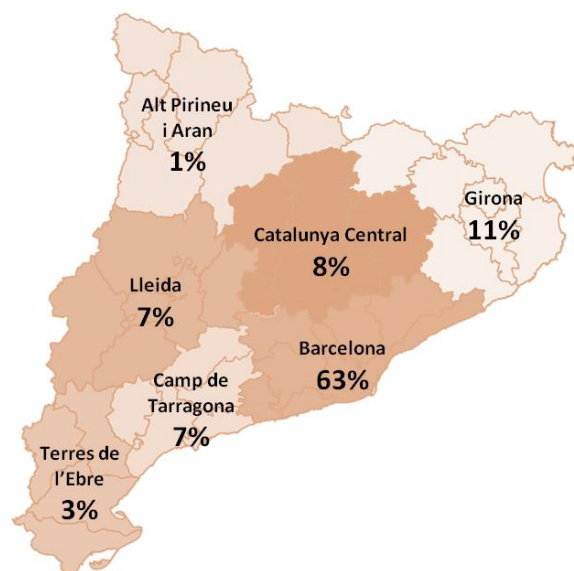
QUÈ ÉS?

“ El Tercer Sector Social és el conjunt d’entitats privades sense afany de lucre que treballen per la inclusió i la cohesió social, amb especial atenció als col·lectius més vulnerables de la societat. ”

Segons dades del baròmetre del Tercer Sector Social (2017), més del 60% de les entitats tenen la seva seu principal a la demarcació de Barcelona, prop de l’11% de es troben a la demarcació de Girona, seguit de Lleida i el Camp de Tarragona (7%) i la Catalunya Central (8%).

A QUI ES DIRIGEIX?

Les entitats del Tercer Sector Social que treballen en l’àmbit de la infància i les persones amb discapacitat representen un 22%. En tercer i quart lloc, les segueixen aquelles entitats que treballen amb la gent gran (18%) i les persones en situació de pobresa i exclusió social (15’6%).

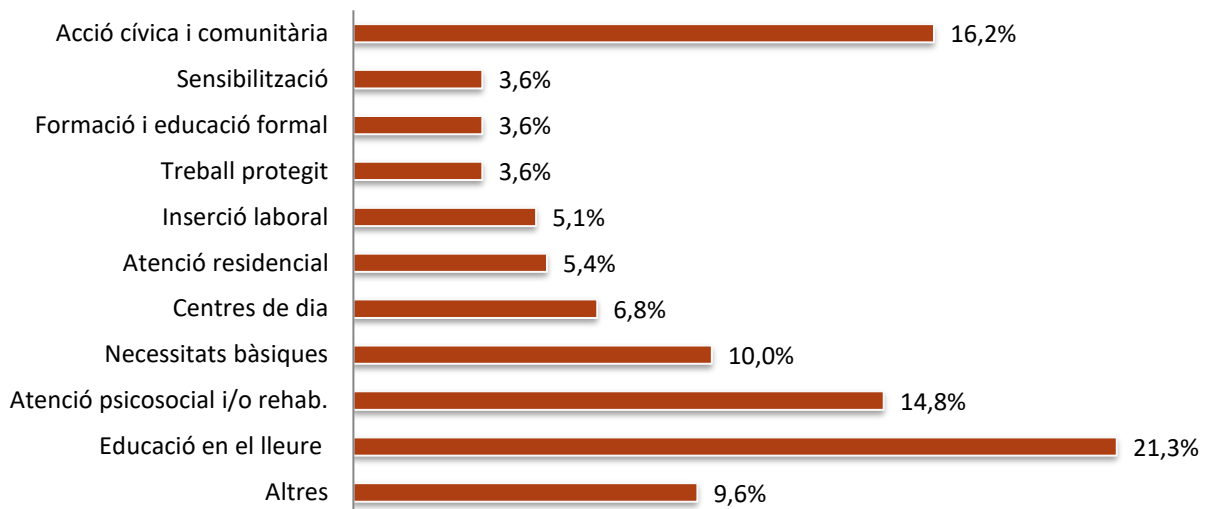
Font: Baròmetre del Tercer Sector Social (2017).

Del total d'1'5 milions de persones ateses (*dades de 2017*), aproximadament 1 de cada 3 són adultes. La infància i l'adolescència (4-18 anys) és el segon grup d'edat que representa el 28% de les persones ateses, seguit per la joventut (19-35 anys) amb aproximadament 1 de cada 4 persones. Finalment, la gent gran (més de 65 anys) amb el 9,6% i la petita infància (0-3 anys) amb un 4% estan en darrer lloc.

ÀMBITS D'INTERVENCIÓ

Els àmbits d'intervenció principals són l'educació en el lleure i els serveis educatius (21%). El segueixen les entitats que es dediquen principalment a l'acció cívica i comunitària (16,2%), l'atenció psicosocial i/o rehabilitació (14,8%), i les que ofereixen serveis i programes relacionats amb les necessitats bàsiques (10%).

Font: Baròmetre del Tercer Sector Social (2017).

Els col·lectius amb necessitats especials representen el 62% del total de les persones ateses. El 38% de les persones ateses que no tenen necessitats especials, són beneficiaris de serveis i programes com els educatius i de lleure per infants, les campanyes de sensibilització per a joves, o els casals i centres oberts per a gent gran.

PRESSUPOST

En total, el Tercer Sector Social de Catalunya destina anualment **3.000 M€** per atendre a un total de 1'5 milions de persones. Això significa un ingressos mitjans per entitat de 1.103.500€. Tanmateix, un 40,3% de les entitats ingressa menys de 50.000€, un 30,8% ingressa entre 50.000€ i 500.000€, un 24,8% ingressa entre 500.000€ i 5M€, mentre que el 4,1% restant ingressa més de 5M€.

4. EL TERCER SECTOR AMBIENTAL (TSA)

QUÈ ÉS?

El Tercer Sector Ambiental és el conjunt d'entitats privades sense afany de lucre la missió de les quals està vinculada al benefici i benestar social derivat de la protecció i millora del medi ambient.

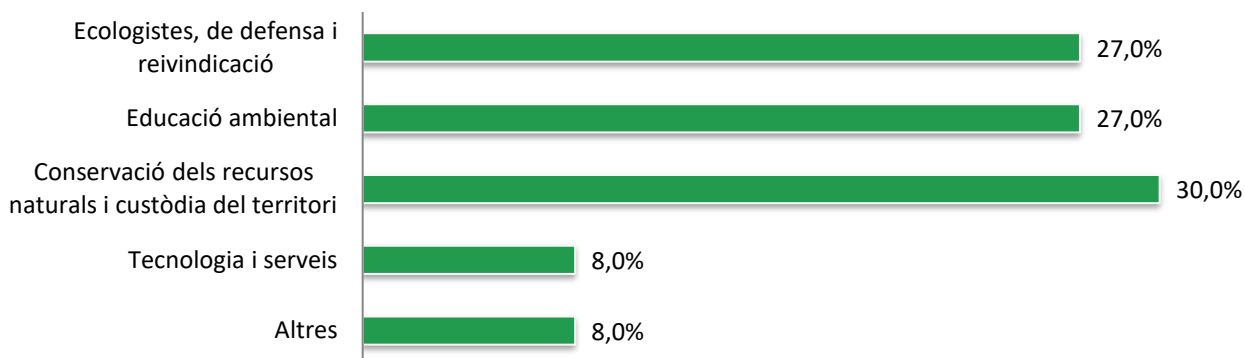
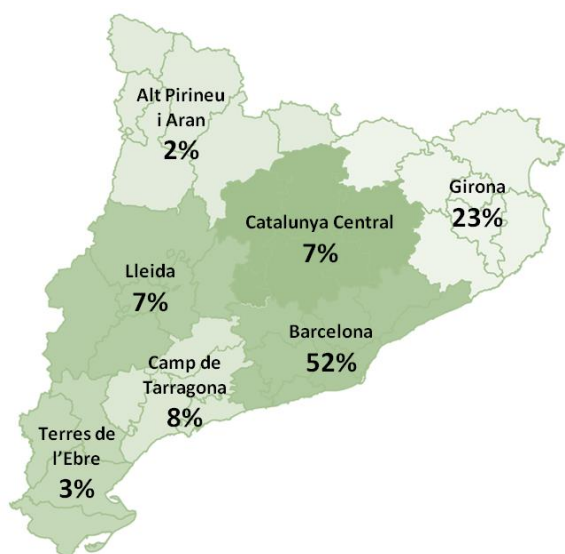
El Tercer Sector Ambiental és molt heterogeni i està format per entitats diverses però que comparteixen objectius comuns, ja sigui perquè estan incidint en un mateix territori o perquè treballen en àmbits similars.

Les entitats es distribueixen arreu de tot el territori català. Per un factor de capitalitat, un 52% de les entitats tenen la seva seu a la província de Barcelona però cal separar aquest fet de l'abast territorial de la seva actuació, ja que sovint són diferents.

ÀMBITS DE TREBALL

La definició d'àmbits de treball en el sector ambiental és complexa i, en alguns casos, difusa degut a l'**heterogeneïtat** de les entitats ambientals. El següent

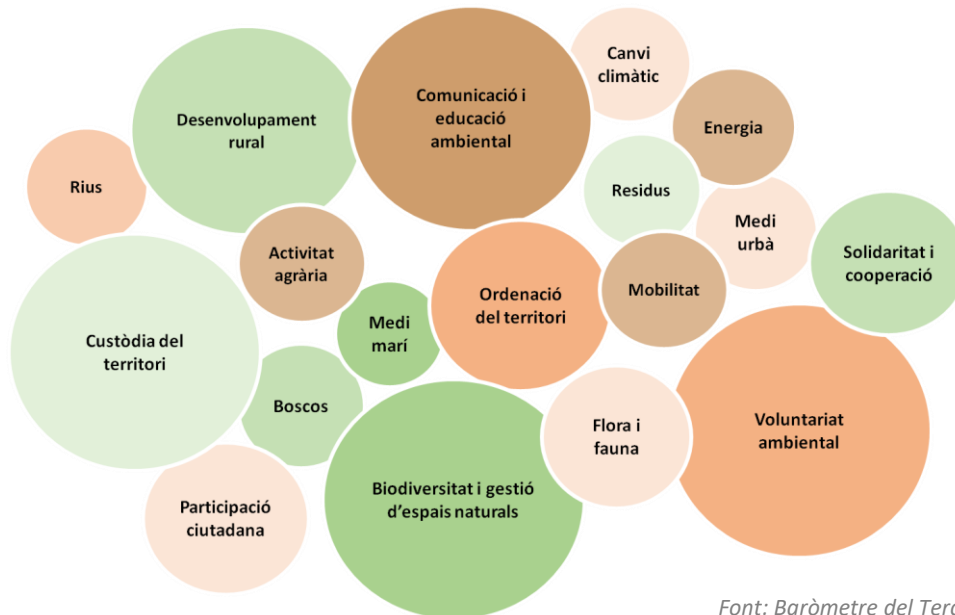
gràfic mostra el nombre d'entitats en percentatge distribuïdes en els 5 àmbits d'actuació principals.

Font: Baròmetre del Tercer Sector Ambiental (2015).

En la majoria dels casos, les entitats treballen en varis àmbits alhora. Segons les 19 categories d'àmbits definides en el baròmetre del TSA de 2015, un 87% de les entitats té entre els seus àmbits de treball la comunicació i l'educació ambiental i un 68% treballen en l'àmbit de la biodiversitat i la gestió dels espais naturals. Les entitats ambientals que tenen programes de

voluntariat ambiental representen el 56% del sector, un 52% tenen entre els seus àmbits de treball la flora i la fauna, i un 50% de les entitats es defineixen com a entitats que treballen la custòdia del territori.

Font: Baròmetre del Tercer Sector Ambiental (2015)

UN SECTOR COL·LABORATIU

Cada vegada les entitats ambientals són més conscients de la importància del treball conjunt i la possibilitat d'assolir objectius si es treballa pel bé de tot el sector.

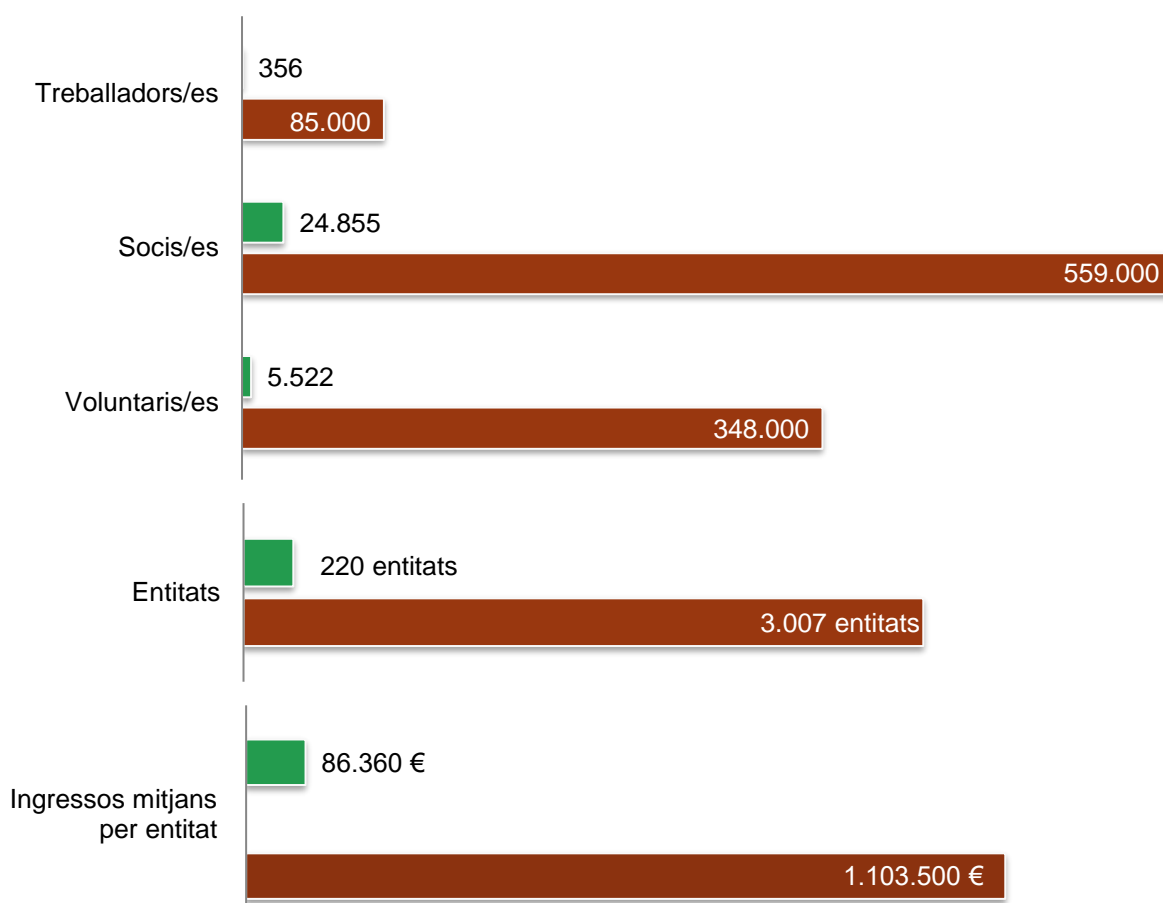
- Un 60% de les entitats pertany, com a mínim, a una entitat de 2n o 3r nivell.
- Un 67% de les entitats té aliances estratègiques amb altres organitzacions ambientals.
- Un 61% de les entitats ambientals cooperen amb altres més a llarg termini.
- La cooperació entre entitats es fonamenta en la definició d'estratègies comunes, acords de col·laboració, grups de treball, creació de plataformes o bé cooperació geogràfica.
- Un 89% tenen persones voluntàries implicades en activitats i projectes.

PRESSUPOST

En total, el Tercer Sector Ambiental de Catalunya destina anualment **19 M€** a projectes i activitats de conservació de la natura i el medi ambient. Això significa un ingressos mitjans per entitat de 86.360 €. A la realitat, un 35% de les entitats ingressen menys de 10.000€ anuals, un 40% ingressa entre 50.000 i 500.000 € anuals i tan sols un 6% n'ingressa més de 500.000€ l'any.

5. EL TERCER SECTOR EN DADES

Després d’haver exposat les principals característiques d’ambdós sectors, aquest apartat té per objectiu comparar algunes de les dades principals per copsar les diferències estructurals que existeixen entre ells. Els tres primers vectors del gràfic (treballadors/Es, socis/es i voluntaris/es) estan a la mateixa escala, mentre que el nombre d’entitats i els ingressos mitjans per entitat s’han tractat per separat ja que distorsionaven la comparació.

MES DADES DEL TS SOCIAL

Segons dades del baròmetre del tercer sector social (2017) i ambiental (2015).

- Forma jurídica: associació (65%), fundació (18%), cooperativa (4%) i altres (13%), com empreses d’inserció laboral.
- El 64,3% de les entitats disposen d’una estructura de treballadors professionalitzada.
- De mitjana tenen 146 socis per entitat.

MES DADES DEL TS AMBIENTAL

- Forma jurídica: associació (87%) i fundació (13%)
- El 65% de les entitats compten amb persones remunerades, amb un total de 356 persones remunerades (dades de 2013).
- Un 81% de les entitats tenen persones sòcies, amb una mitjana de 113 socis per entitat.

PUNTS EN COMÚ I POSSIBLES SINERGIES

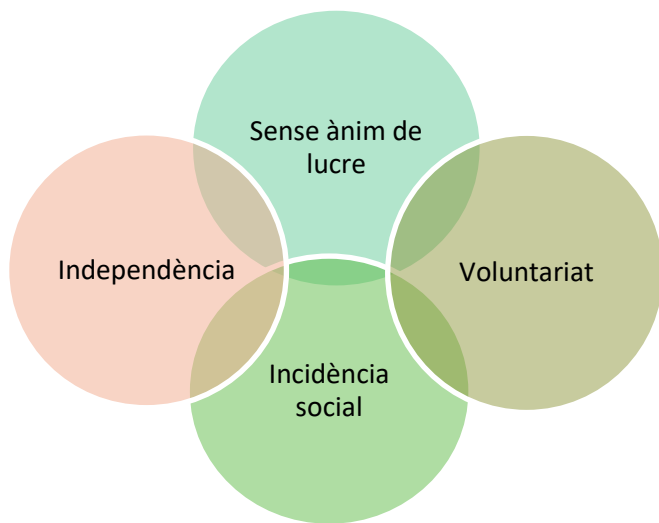
*Analitzem els punts en comú entre els dos sectors i explorem
noves possibilitats de col·laboració conjunta*

6. PUNTS EN COMÚ

Abans d'identificar les oportunitats de col·laboració que existeixen i que es poden crear entre entitats del tercer sector, és necessari detectar els aspectes comuns més fonamentals que comparteixen, ja que seran el punt de partida per establir una base sòlida per a la cooperació i el treball en xarxa.

VALORS CONSENSUATS

Les entitats del tercer sector, ja siguin ambientals o socials, neixen a partir d'uns valors que marcaran la seva forma de treballar i d'organitzar-se. Podem dir que les entitats socials i ambientals es fonamenten en 4 valors consensuats (adaptat de *Afnaturaleza, 2016*):

- **Independència.** Separades formalment del govern, no formen part del sector públic (privades) i no estan controlades per aquest.
- **Sense ànim de lucre.** La seva finalitat principal és no generar beneficis, i les seves activitats no estan guiades per objectius comercials.
- **Voluntariat.** La participació de les persones a les activitats de l'entitat depèn de la lliure voluntat, sense impositcions externes, i ho fan en qualitat de voluntaris (aporten temps no remunerat).
- **Incidència social.** Són organitzacions compromeses amb la transformació de la societat cap a una societat més justa i igualitària.

L'existència d'aquests valors comuns i consensuats entre ambdós sectors és el que dona sentit i permet assolir l'èxit de les col·laboracions que es puguin establir.

“ *Els valors i els objectius comuns són els que marcaran el sentit i l'èxit de les aliances i les sinergies que es puguin establir entre el TSS i el TSA.* ”

Un altre punt en comú, de caràcter més a nivell filosòfic, és que de forma general el teixit associatiu català opera des de l'**ecologisme social**, pensament que parteix del principi de la "unitat en la diversitat", com aquell que assegura que com més gran és la biodiversitat i les interrelacions entre espècies, més estable és un ecosistema. Es creu que, d'igual manera, succeirà amb els éssers humans i la societat, que seran més estables com més diverses.

Per tant, des d'aquesta corrent filosòfica, es torna a fer palès l'existència d'una base comuna que orienta els objectius i les accions de les entitats socials i ambientals i que posa de manifest la necessitat d'establir col·laboracions en la societat, ja sigui en els àmbits ambiental, social o en altres, per construir un món millor.

Si assumim que les entitats ambientals i socials comparteixen objectius, valors i principis fonamentals, trobem un punt de partida sòlid que obre les portes per a l'establiment de relacions que vagin més enllà d'un acord, i que permetin generar un marc de treball comú per afrontar nous reptes compartits.

7. SINERGIES I ALIANCES

La cerca d'aliances, la creació d'espais que les afavoreixin i la cerca de necessitats comunes, han de marcar el full de ruta per fer front als canvis socioeconòmics (O3SAC, 2015).

SINERGIA [del grec *synergía*, significa **cooperació**. Derivat de *synergós*, és la composició de *sýn* 'conjuntament' i *érgon* 'obra'.

ALIANÇA [del francès antic *aliier*, significa 'ajuntar, aliar', i del llatí *alligare* 'lligar'. Els seus sinònims són **unir** i **combinar**.

A l'hora de definir una sinergia o una aliança entre dues o més entitats sense ànim de lucre podem dir que es tracta d'un acord voluntari, el resultat del qual és una multiplicació dels recursos i dels resultats, no una mera suma d'aquests, que passa necessàriament per la unió i la cooperació.

“ *Existeixen molts espais de col·laboració i molt marge per compartir entre els diferents sectors associatius.* ”

QUINS FACTORS ENS IMPULSEN A COL-LABORAR?

Hi ha una sèrie de factors o motivacions que impulsen a teixir aliances, tals com la viabilitat econòmica, l'àmbit de treball, la incidència política, l'extensió territorial, entre d'altres (Baròmetre TSA, 2015). Però aquests factors poden ser molts i diversos. A la Diada de Tècniques que va organitzar la Xarxa de Custòdia del Territori (XCT) l'any 2012, es van destacar alguns factors d'impuls a la formació d'aliances entre entitats –en aquest cas, només del sector ambiental- que són (O3SAC, 2016):

Els tres primers factors són els que les entitats destacaven més, en el sentit que millorar la seva viabilitat econòmica havia de passar per teixir aliances entre les entitats del TSA (O3SAC, 2016).

Una conclusió similar podem extreure si mirem les oportunitats que poden oferir les relacions entre el TSA i el TSS. Però en aquest cas, l'ampliació a altres col·lectius i la millora de la comunicació i la qualitat són factors que prenen, també, molt pes. Es fa evident que els projectes resultants d'una col·laboració entre el món social i ambiental tenen molt **valor afegit**, per la millora ambiental i social que comporten i, per tant, poden tenir conseqüències molt positives

sobre la seva **qualitat**. Per altra banda, la cooperació en projectes comuns permet arribar a un **públic més ampli** i, al seu torn, **millorar la comunicació** del projecte o activitat i dels seus objectius.

Pel què fa a les **entitats ambientals**, els factors que poden tenir més pes a l'hora de cercar aliances amb el tercer sector social són, principalment:

- **Millora de la qualitat** dels projectes i activitats. La col·laboració els aporta un valor afegit en tant que inclouen la diversitat funcional i econòmica en projectes ambientals, que alhora pot ser molt beneficiosa per aquest col·lectius. Al seu torn, la implicació de col·lectius vulnerables en la millora ambiental permet replantejar la proposta d'activitats i projectes que els ofereixen, i novament, millorar-ne la qualitat.
- **Millorar la comunicació**. El replanteig de les activitats i projectes de caire ambiental per adaptar-los a accions socials permet trobar noves fórmules de comunicar els projectes i els seus objectius, alhora que s'amplien els canals de comunicació i els públics objectiu (cap a públics que estan més implicats en el sector d'acció social).
- **Viabilitat econòmica**. Com s'ha vist en l'apartat d'anàlisi d'ambdós sectors, les diferències pressupostàries entre ells són substancials: el pressupost mitjà per entitat del TSA constitueix tan sols un 7,82% del pressupost mitjà de les entitats del sector social. Per tant, l'establiment d'aliances pot afavorir econòmicament les entitats ambientals.

I pel què fa a les **entitats socials**, els factors que poden tenir més pes a l'hora de cercar aliances amb el tercer sector ambiental són, principalment:

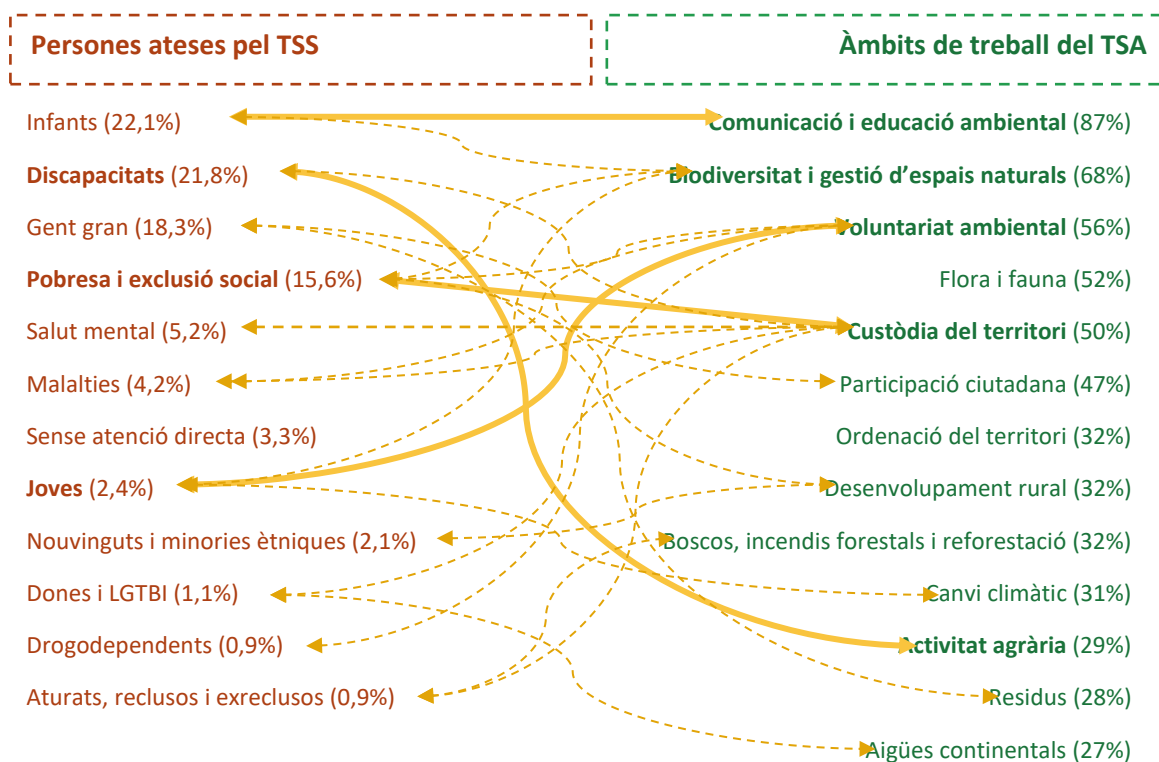
- **Millora de la qualitat**. De la mateixa manera que en el cas de les entitats ambientals, s'incrementa la qualitat i el valor dels projectes i activitats contribuint a la millora ambiental i obrint-se a nous àmbits de treball. Algunes experiències constaten que la inclusió de la diversitat funcional i econòmica en projectes ambientals és molt beneficiosa.
- **Millorar la comunicació**. Comporta una millora de la comunicació en el sentit que s'amplia a altres públics que originalment estaven més implicats en l'acció ambiental i que, fruit de la col·laboració, poden interessar-se i implicar-se en l'acció social.
- **Extensió territorial**. En aquest sentit no fem tanta referència a abraçar nous territoris (tot i que també és un aspecte positiu i sinèrgic de l'aliança), sinó més aviat a l'oportunitat de **disposar d'espais físics a l'aire lliure** que poden oferir les entitats ambientals a les entitats socials per a realitzar activitats amb i per a les persones ateses. Aquest factor pot ser especialment interessant a l'hora d'establir col·laboracions amb **entitats de custòdia del territori**, les quals disposen d'espais en custòdia on hi porten a terme els seus projectes de millora ecològica, d'agroecologia, de gestió forestal sostenible, etc.

COL-LABORACIONS HABITUALS I NOVES OPORTUNITATS

Tot i que, com veurem més endavant, els àmbits de treball conjunt entre el TSS i el TSA poden ser diversos, trobem que hi ha algunes col·laboracions que actualment es porten a terme de forma més habitual que altres. A través de l'anàlisi previ dels dos sectors, de les converses amb entitats socials i ambientals i de la pròpia experiència de la Xarxa de Custòdia del Territori en la tipologia de projectes i col·laboracions de les seves entitats membres, hem detectat alguns àmbits de treball que es donen de forma més comuna que altres.

Així, és habitual trobar exemples d'entitats que s'uneixen per a comercialitzar productes d'horticultura ecològica que han estat recollits, organitzats i distribuïts per entitats socials que treballen amb persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social. També són comunes les aliances en el camp del malbaratament alimentari, existint diverses experiències d'entitats socials que ofereixen aliments a col·lectius vulnerables que alguns productors agrícoles o supermercats els han donat (tot i que aquests últims no són entitats ambientals).

Però tot i que hi pugui haver àmbits de treball conjunt més habituals que altres, no cal deixar de banda les oportunitats que ofereix la col·laboració entre els dos sectors. El següent gràfic vol plasmar de forma visual els àmbits de col·laboració que s'han detectat com els més habituals, i al seu torn, vol mostrar la potencialitat d'establir noves aliances.

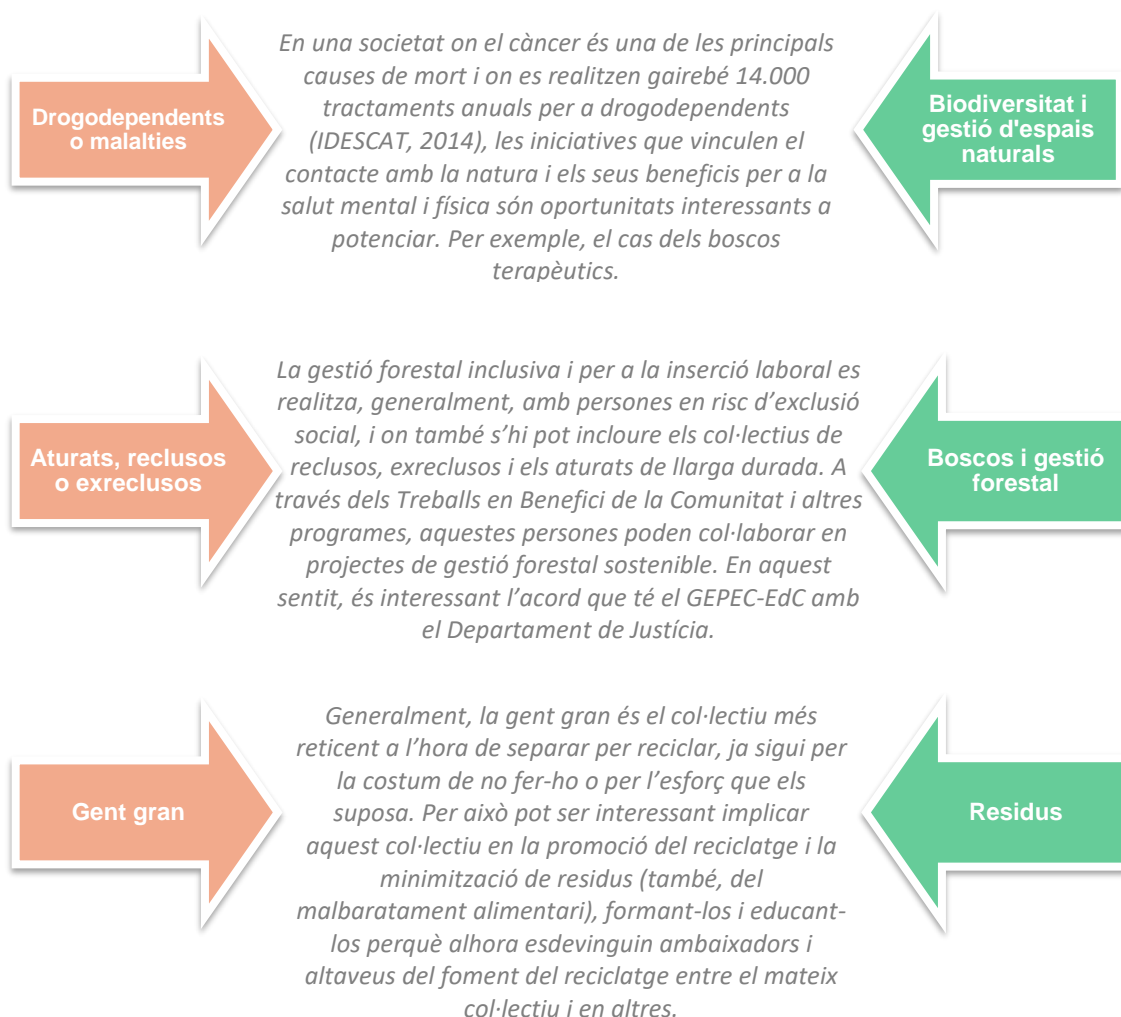
Font: elaboració pròpia a partir de dades del Baròmetre del Tercer Sector Social (2016) i Ambiental (2015). Les possibles col·laboracions que s'apunten són merament propositives, podent haver-ne moltes més.

Col·laboracions més habituals
 Possibles oportunitats de col·laboració

L'esquema anterior pretén mostrar, de forma simplificada la potencialitat que existeix a l'hora d'explorar noves i possibles col·laboracions entre el TSS i el TSA (← -- →). La major part de les fletxes que constitueixen noves oportunitats de col·laboració les hem adreçat cap a la custòdia del territori, en tant que es tracta d'una eina de conservació i gestió de la natura que engloba molts àmbits (flora, fauna, aigües continentals, ambients marins, agricultura i ramaderia, gestió forestal sostenible, biodiversitat i gestió d'espais naturals, etc.).

Del gràfic anterior se'n desprèn, en termes generals, que els col·lectius amb els quals és més habitual trobar col·laboracions (→ són els joves, les persones discapacitades, en risc d'exclusió social i en situació de pobresa. Al seu torn, aquestes persones poden dur a terme de forma habitual i de la mà d'una entitat ambiental, accions de voluntariat ambiental, producció agroecològica, treballs forestals i altres tasques que sovint estan vinculades a entitats de custòdia del territori, ja que disposen de finques o espais naturals (amb un acord de custòdia amb la propietat) que gestionen de forma sostenible.

A continuació es mostren alguns exemples, de forma gràfica i resumida, de les col·laboracions potencials que s'indicaven al gràfic anterior i que pretenen donar algunes idees per a les entitats i la potenciació de noves aliances socio-ambientals.

Amb això, cal tenir en compte que existeixen àmbits de treball més complicats d'implicar-s'hi, tant en el món ambiental com social, ja sigui pels seus requeriments tècnics, de coneixement previ o d'especificitat de les tasques a fer, i que, per tant, no es presten a establir col·laboracions fructíferes. Podria ser el cas, per exemple, de les entitats ambientals que treballen en temes de flora i fauna, o de les entitats socials que treballen amb persones amb malalties mentals o físiques concretes. No obstant això, en aquestes entitats es poden promoure les col·laboracions d'experts en altres àmbits (gestió de pàgines web, suport en la promoció i difusió de la mateixa entitat, captació de fons, etc.). Quan pensem en la relació entre el sector social i l'ambiental no només hem de pensar en la tasca principal de l'entitat, sinó que hem d'obrir la ment a noves formes de col·laboració i participació en les entitats.

Amb tot, el diagrama anterior permet visualitzar de forma general les moltes i diverses possibilitats de col·laboració que poden existir entre els dos sectors, alguns ja explorats i altres per explorar. **Cal, doncs, anar més enllà i cercar aliances amb nous col·lectius i altres àmbits de treball per fusionar encara més ambdós sectors i consolidar un teixit associatiu col·laboratiu i inclusiu.**

8. QUÈ POT APORTAR LA COL·LABORACIÓ ENTRE ENTITATS?

Com ja hem vist, quan parlem d'aliança i sinergia ens apareixen forçosament els conceptes de cooperació, unió i objectius comuns, però també **benefici mutu**. És des d'aquesta cooperació beneficiosa que considerem que cal treballar per apropar ambdós sectors i ressaltar la seva vinculació potencial que fins ara ha separat ambdós móns.

Així doncs, un cop hem establert l'aliança o la col·laboració, què ens podem aportar mútuament? Tot i que n'hi poden haver molts altres, ressaltem alguns **elements de benefici mutu**:

Incentivar la **generació i transmissió de coneixement**, ja sigui sobre natura i sostenibilitat, sobre atenció a col·lectius diversos, sobre mecanismes i formes de funcionament i organització, etc.

- ✓ És necessari establir una comunicació i diàleg efectiu.

Proporcionar **nous espais i entorns per a desenvolupar projectes i activitats conjunts**, sobretot si s'estableixen col·laboracions amb entitats ambientals i de custòdia del territori que disposin de finques on portar a terme els seus projectes.

Afavorir el **treball en xarxa** i incrementar la capacitat de treball conjunts. Enfortir el teixit associatiu és el complement perfecte per fer una comunitat més cohesionada i una ciutadania menys individualista i més compromesa.

- ✓ Permet generar nous nínxols d'ocupació; desenvolupar capacitats per al lideratge compartit; cal ser flexibles i horitzontals; és necessària la participació activa.

Explorar **noves oportunitats de finançament**. La creació de projectes inclusius i diversos pot obrir les portes a noves fórmules de finançament, tant en la vessant social, com en l'ambiental i també en la unió d'ambdues. En aquest sentit, pot ser molt interessant el finançament de projectes a través de la UE o, fins i tot, de l'empresa privada.

Aportar **valor afegit** als productes i serveis que poden oferir les entitats.

En definitiva, la **millora de la qualitat ambiental** i, per tant, la **millora del benestar de les persones**.

“ La cooperació entre sectors diferents ens permet compartir projectes, mètodes de treball, arribar a públics diferents i, en general, incloure un discurs més inclusiu. ”

I... PERQUÈ NO COL·LABOREM MÉS?

Un cop analitzats el tercer sector ambiental i social, els seus punts en comú i la diversitat d'oportunitats de col·laboració que existeixen entre col·lectius i àmbits de treball, apareix inevitablement la pregunta: perquè no col·laborem més?

A través de les converses mantingudes amb persones tècniques dels mons social i ambiental, es detecten 3 dificultats principals i comunes a l'hora d'establir col·laboracions. En general són:

DESCONEIXEMENT	<ul style="list-style-type: none">• Desconeixement de cadascun dels sectors envers l'altre. Fins ara, s'han tractat generalment de forma separada, com si fóssin dos móns antagònics, quan en realitat tenen molts punts en comú i possibilitats de cooperar.
MANCA D'ESP AIS DE TROBADA	<ul style="list-style-type: none">• La inèrcia en el tractament per separat dels dos sectors ha propiciat la manca d'espais de trobada i treball conjunt, on poder conèixer-nos, intercanviar coneixements i establir noves sinergies i formes de col·laboració.
RECURSOS ESCASSOS	<ul style="list-style-type: none">• Recursos escassos, tant humans, econòmics com temporals, que limiten la capacitat de donar resposta a les problemàtiques que afronten les entitats. Això implica que sovint posin el focus únicament sobre les seves activitats i projectes.

Amb tot, un dels factors que esdevé més important a l'hora de cuinar una aliança és la **cerca d'interessos o afinitats comunes**. Però per poder identificar aquests interessos comuns és estrictament necessària una **fase prèvia de contacte i coneixement** (coincidència en reunions, jornades, formacions, seminaris, etc.) que permetrà donar el tret d'inici a una aliança sigui molt més fluid i còmode per les parts (O3SAC, 2016).

També, no cal menystenir l'**actitud** envers el fenomen de la col·laboració. És evident que una actitud positiva davant l'establiment d'una aliança, ha de vetllar per fomentar el mutualisme, la confiança, el compromís i promoure una participació activa de les dues (o més) parts implicades. Per contra, actituds individualistes, de desconfiança i rigidesa davant la presa de decisions, per exemple, són

ELEMENTS POTENCIADORS

- Mutualisme
- Confiança
- Compromís
- Participació activa

elements que clarament poden distorsionar la capacitat de generar noves aliances.

EXPERIÈNCIES

*Recollim i analitzem 7 experiències que plasmen
el què s'ha exposat fins ara*

9. ALGUNES EXPERIÈNCIES DE COL·LABORACIÓ SOCIO-AMBIENTAL

L'objectiu d'aquest apartat és conèixer algunes de les col·laboracions que es porten a terme avui dia entre entitats dels sectors social i ambiental i que plasmen, de forma real, part del què s'ha analitzat en apartats anteriors.

De tots els projectes analitzats, se n'han seleccionat 7, que permeten copsar les tipologies i les oportunitats de cooperació entre ambdós móns, enriquint i aportant valor al present estudi. La informació que es presenta a continuació ha estat validada per, almenys, una de les entitats de l'aliança.

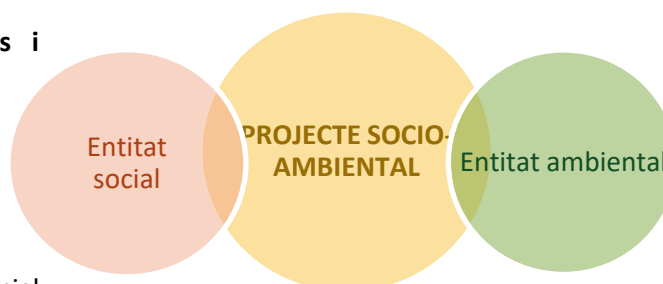
FORMES D'INTEGRAR ACCIONS SOCIALS I AMBIENTALS

S'han detectat dues fórmules principals per vincular accions socials i ambientals. Així, distingim entre:

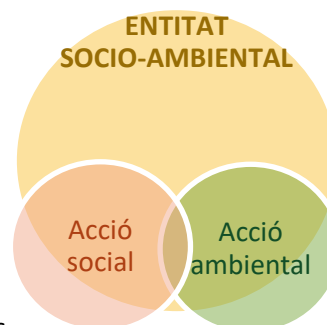
- **Dues o més entitats (socials i ambientals) col·laboren en un projecte socio-ambiental.**

L'entitat ambiental gestiona, promou coordina i dinamitza l'aspecte més ambiental del projecte, mentre que l'entitat social

promou coordina i dinamitza l'aspecte més social del projecte. Com s'ha vist en l'apartat anterior, la col·laboració entre dues entitats diferents aporta un valor afegit que es tradueix en una multiplicació dels recursos i dels resultats del projecte socio-ambiental, i no una mera suma d'aquests. Així, la col·laboració entre diverses entitats (del mateix sector o de sectors diferents) aporta una sèrie de beneficis que incrementen el valor del projecte. Entre altres: transferència de coneixement (sobre natura i sostenibilitat, sobre atenció a col·lectius desfavorits, etc.), espais físics de relació per a projectes i activitats, creació de nous nínxols d'ocupació i de productes amb valor social i ambiental, noves oportunitats de finançament, aprenentatge i evolució conjunta, etc.

- **Una sola entitat inclou en els seus projectes i objectius accions socials i ambientals** i que, per tant, treballa en els dos sectors. La incorporació de l'acció ambiental i l'acció social en una sola entitat permet disposar, en primer lloc, d'una gran capacitat d'auto-gestió i agilitat en la presa de decisions i consecució de les accions. A més, facilita que el personal de l'entitat estigui qualificat per a fer front a les dues problemàtiques (social i ambiental. O, inclús, permet integrar un equip multidisciplinari que pot contribuir a explorar noves fórmules per a la resolució de problemes i, probablement, obtenir bons resultats.

A banda d'aquestes dues grans tipologies més comunes, també trobem entitats que fan de pont o **intermediari entre l'acció social i l'acció ambiental**. S'ha considerat interessant incloure i descriure'n un exemple, que el trobareu a la següent secció d'aquesta guia.

Pel què fa a les **temporalitat de la col·laboració**, distingim entre:

- Col·laboració puntual o a curt termini.
- Col·laboració permanent o a llarg termini.

Activitat de voluntariat ambiental per a crear un hotel d'insectes. Font: Associació Paisatges Vius.

EXPERIÈNCIES INCLOSES A LA GUIA

Les 7 experiències s'estructuren en forma de fitxa, on s'han resumit les trets principals de les entitats i dels seus projectes comuns. Així mateix, es destaquen alguns punts de la col·laboració interessants i que poden ser una referència per motivar altres entitats a plantejar-se l'establiment de noves sinergies. Els 7 exemples seleccionats són els següents:

1. Can Moragues, de la Fundació Emys i la Fundació Astres.
2. Associació Aurora, un exemple d'entitat socio-ambiental.
3. Campaments de Natura, de l'associació La Sorellona i Càritas Girona.
4. El Caliu, un projecte EcoSocial. De la Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina.
5. Pont Alimentari, un projecte de la Fundació Banc de Recursos i la Fundació per a la prevenció de residus i consum (Rezero).
6. Cooperativa social MANS, promoguda per la Fundació Catalunya La Pedrera.
7. Col·laboració puntual entre Espigoladors i La Fundació Rubricatus.

CAN MORAGUES

Obrador, rebost i experiències gastronòmiques

ENTITATS DE COL·LABOREN:

Riudarenes (Girona)

La Fundació Emys i la Fundació Astres s'uneixen per emprendre un projecte social i ambiental, un obrador ecològic de productes de proximitat que conservi la natura i ajudi a les persones més desafavorides del nostre territori.

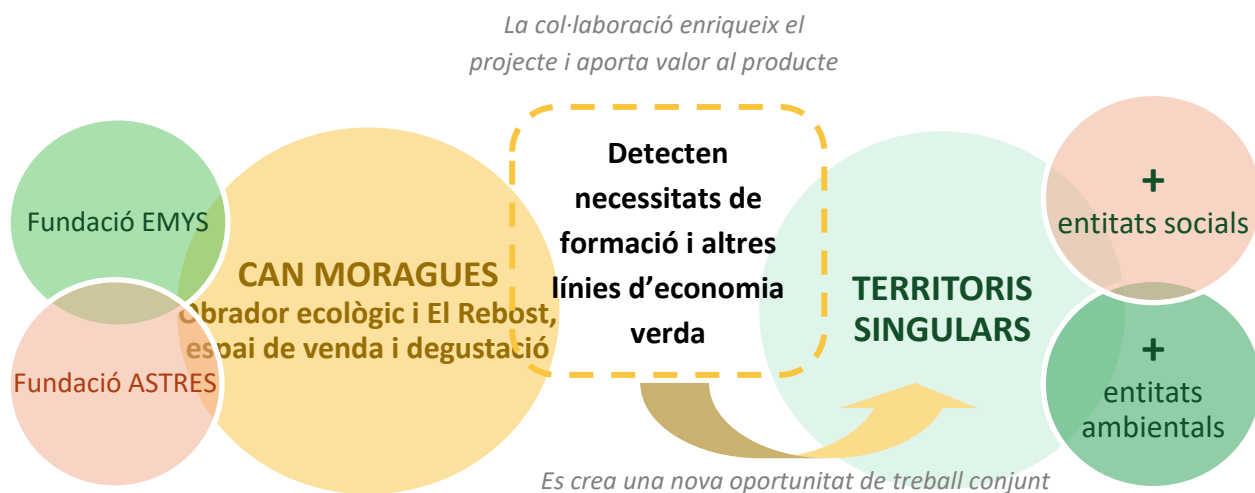

OBJECTIUS

- Facilitar la inserció laboral de les persones amb discapacitat i/o amb risc d'exclusió social.
- Promoure la sostenibilitat a través de la producció agroecològica.
- Generar un producte amb valor afegit.

CARACTERÍSTIQUES DE LA COL·LABORACIÓ

- La Fundació Emys (entitat ambiental i de custòdia) i la Fundació Astres (entitat social) s'uneixen per crear la marca Can Moragues, a través de la qual elaboren mermelades i conserves ecològiques a l'obrador que tenen a Riudarenes. Els productes ecològics s'obtenen de finques en custòdia de la F.Emys i amb la feina de les persones amb discapacitat de la F.Astres.
- Un altre projecte que han creat conjuntament "El Rebost", un espai de venda i degustació de fruita, verdura i altres productes ecològics, de proximitat, en custòdia i amb component social. També s'hi realitzen tallers de cuina, activitats d'agroecologia, tast, etc.
- Per a la consecució dels seus objectius, han elaborat un projecte i un pla d'empresa a dues bandes.
- Ambdues entitats es reuneixen periòdicament per prendre decisions i organitzar-se.
- Es tracta d'una col·laboració a llarg termini.

PUNTS DESTACABLES

- A partir d'aquest projecte, ambdues fundacions han començat a realitzar **altres projectes conjunts permanents**: neteja del medi natural i esbrossades (brigada de la F. Astres), treballs a l'hort, etc.
- Es van adonar que no tenien suficient **formació** en els camps de l'altre entitat (formació en aspectes socials i en aspectes ambientals) i han iniciat, dins el projecte "Territoris singulars", la creació d'un espai de formació en col·laboració amb diferents entitats socials (Ecosol de Càritas Girona, F. Astres i Idària, empresa d'inserció) i ambientals, per una banda, i per l'altra, la creació d'una cooperativa d'ecoturisme i serveis.
- De les mancances en generen una nova oportunitat de col·laboració, que es multiplica incorporant altres entitats.

BENEFICIS SOCIALS

Per a fer els seus productes processen artesanalment fruites i verdures fresques amb persones amb discapacitat per a obtenir unes salses i melmelades sostenibles també a nivell social.

L'hort de Can Moragues. Font: Fundació Emys.

*La finca de Can Moragues a vista d'ocell.
Font: Fundació Emvs.*

BENEFICIS AMBIENTALS

Els productes estan elaborats amb fruita i verdura ecològica de finques en custòdia i de la finca Can Moragues (35 ha), propietat de la F. Emvs, les quals gestionen amb diferents objectius de millora ecològica. Destaquen les accions de conservació de la tortuga d'estany (*Emys orbicularis*), que dóna nom a l'entitat.

2

ASSOCIACIÓ AURORA

Centre Especial de Treball i entitat de Custòdia del Territori

Tarragona

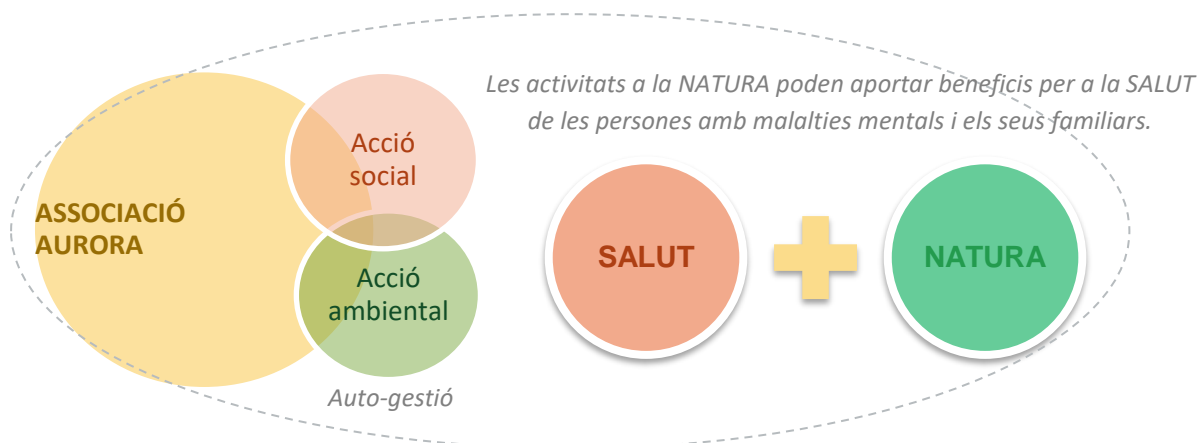
“ *L'Associació Aurora és una entitat sense ànim de lucre creada l'any 1987 per iniciativa de familiars de persones afectades de malaltia mental. Incorpora en els seus estatuts objectius socials i ambientals, als quals els dóna el mateix pes. Promouen projectes de recuperació ambiental on hi participen persones amb malalties mentals.* ”

OBJECTIUS

- L'objecte social de l'associació és la millora de la qualitat de vida de les persones afectades de malaltia mental i dels seus familiars, així com la defensa dels seus drets.
- Els seus fins principals per assolir-lo són: la inserció social i laboral de les persones afectades; i el suport i l'atenció a les seves famílies.
- Promoure projectes de recuperació ambiental, a través de la custòdia del territori.

CARACTERÍSTIQUES DE L'ENTITAT

- Gestionen un centre especial de treball – 18 persones amb malalties mentals. L'entitat disposa d'un total de 25 treballadors/es.
- Ofereixen serveis per a les persones amb malalties mentals i també per als seus familiars. D'entre aquests destaca la organització d'activitats socials i lúdiques com sortides culturals, **participació en jornades mediambientals**, dinars de germanor, celebracions amb motiu de festes tradicionals, etc.
- Disposen, entre d'altres, de 115 ha amb un acord de custòdia del territori al riu Francolí (Tarragona).

PUNTS DESTACABLES

- **Auto-gestió.** En tractar-se d'una entitat "socio-ambiental", que incorpora l'acció social i mediambiental, té la capacitat d'auto-gestionar les accions que porta a terme per aconseguir els seus objectius.
- **Vincle entre salut i natura.** Utilitzen projectes ambientals per assolir els seus objectius socials. Des de l'entitat consideren que **la participació en projectes mediambientals aporta beneficis** individuals i de relació amb els altres tant a les persones amb malalties mentals com als seus familiars.
- **Especificitat del col·lectiu atès.** El fet de treballar amb persones amb malalties mentals diverses fa que la formació dels professionals de l'entitat sigui molt específica. L'establiment d'una col·laboració d'una entitat ambiental amb una de social hauria d'implicar la formació prèvia dels seus professionals en el tracte amb aquestes persones.

Operaris de l'Associació realitzant treballs forestals. Font: <http://www.delCamp.cat>.

BENEFICIS SOCIALS

A través de les accions de recuperació ecològica, sobretot a l'entorn del riu Francolí, organitzen activitats lúdiques i socials que permeten reforçar l'autonomia, millorar l'autoestima, despertar la curiositat i afavorir la relació amb els altres de les persones amb malalties mentals.

BENEFICIS AMBIENTALS

A través de les activitats socials que organitzen, contribueixen a la millora ambiental de diferents espais naturals, entre els quals el riu Francolí on hi tenen un acord de custòdia.

El riu Francolí. Font: <http://www.salutmental.org>.

3

CAMPAMENTS DE NATURA DE LA SORELLONA

ENTITATS QUE COL·LABOREN:

Associació la Sorellona

Aquests campaments de natura són propostes de lleure educatiu dirigides a infants i joves, basats en l'observació i el gaudi de la natura. Cada activitat es fa en un entorn privilegiat, situat al cor d'un dels parcs naturals de Catalunya.

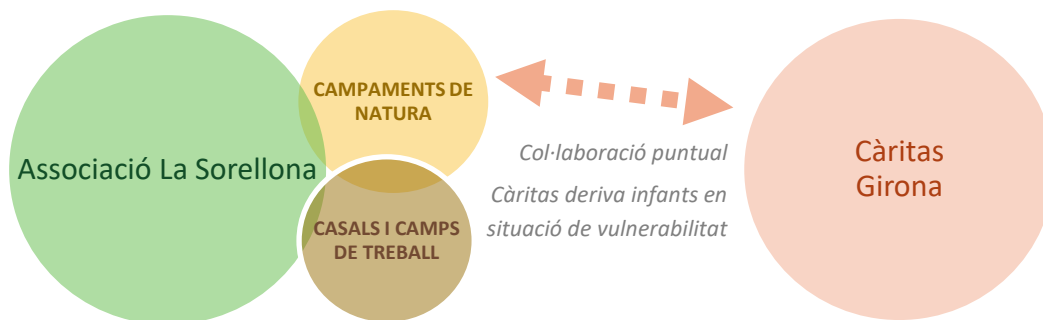

OBJECTIUS

- Proporcionar espais per als infants per aprendre a estimar la natura, a través del joc, la descoberta del medi, i la convivència amb altres nens/es d'edats semblants.
- Fomentar la maduresa i l'autonomia en els infants, fora del seu niu familiar.
- Contribuir a millorar, temporalment, la salut física, psíquica i emocional dels infants en situació de vulnerabilitat.

CARACTERÍSTIQUES DEL PROJECTE

- De juny a setembre de 2017, més de 600 infants i joves de tot Catalunya van participar de les activitats que organitza La Sorellona: casals, campaments i camps de treball.
- Durant els campaments de natura de l'any 2017, **La Sorellona va establir una col·laboració amb Càritas de Girona**, per acollir un grup d'aproximadament 10 infants de la ciutat en situació de vulnerabilitat. Enguany es reprendrà la col·laboració per a acollir 2 grups d'infants i joves (25 nens i nenes en total) que els derivarà Càritas.
- A banda dels campaments de natura, l'entitat ambiental també organitza casals de natura a Centre cívics, escoles, etc, durant les vacances escolars (Setmana Santa, juny, juliol i setembre). En el cas dels casals d'estiu de la ciutat de Girona, que acullen uns 200 nens i nenes d'entre 7 i 8 anys, La Sorellona té un acord amb l'ajuntament que els deriven infants en risc d'exclusió social o de col·lectius vulnerables de la ciutat.

PUNTS DESTACABLES

- La col·laboració que estableixen ambdues entitats és de caràcter **puntual**, durant els campaments de natura (generalment dels mesos d'estiu).
- S'assoleixen objectius d'integració social i de millora física i emocional dels infants en situació de vulnerabilitat a través d'activitats a la natura.
- **Repeteixen l'experiència arrel de l'èxit obtingut.** Arrel de l'èxit en la incorporació d'aquests joves als campaments i dels beneficis mutus que la col·laboració genera, enguany repeteixen l'experiència acollint el doble d'infants procedents de Càritas.

BENEFICIS SOCIALS

Els infants aprenen a estimar la natura, a través del joc, la descoberta del medi, i la convivència amb altres nens o nois d'edat semblant. Les activitats a la natura poden aportar beneficis per a la salut física i emocional dels infants i joves en situació de vulnerabilitat. Igualment es garanteix l'equitat en l'accés als beneficis que proporciona el contacte amb la natura.

BENEFICIS AMBIENTALS

La Sorellona és una entitat ambiental centrada en la millora de la biodiversitat aquàtica a l'Empordà. A través de les accions que desenvolupen els joves i infants durant els campaments de natura es contribueix a la recuperació ecològica d'hàbitats naturals, eliminar espècies exòtiques invasores de la fauna i la flora, realitzar accions de neteja d'espais naturals, etc. A més de crear consciència i sensibilització ambiental de tot el col·lectiu.

Activitats a la natura durant els campaments. Font: www.campamentsorellona.org/

4

El Caliu, un projecte EcoSocial

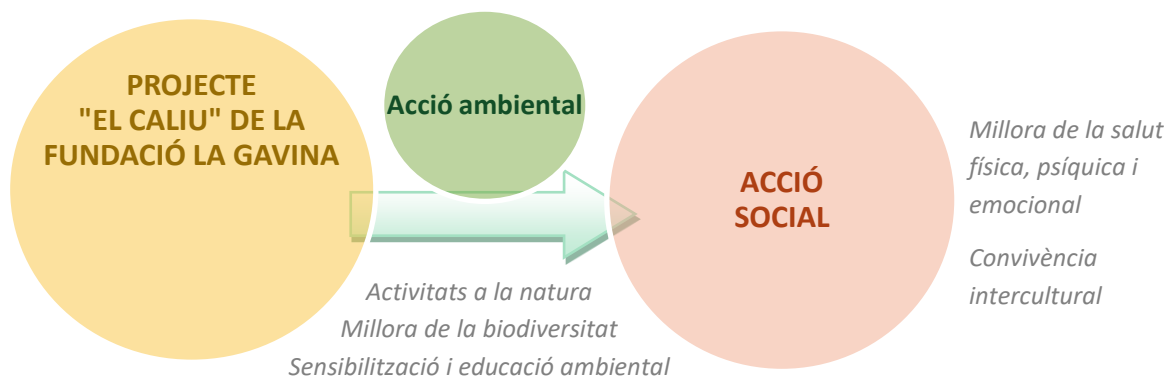
“El Caliu” és un projecte que vol ser un recurs que permeti a menors i famílies en situació de vulnerabilitat social del barri del Raval de Barcelona, a tenir contacte entre elles, amb cultures d'origen molt divers, així com amb la natura, fent activitats de conservació i responsabilitat ambiental i possibilitant la convivència entre elles.

OBJECTIUS

- Oxigenar i millorar la salut física, psíquica i emocional dels infants -i les seves famílies- que viuen en un context d'estrès i pressió emocional a diari.
- Desenvolupar activitats de conservació i millora ambiental i crear nous coneixements sobre el medi natural.
- Facilitar l'establiment de relacions positives de convivència entre els participants potenciant valors de tolerància, solidaritat i respecte cap als companys des de la diversitat cultural.
- Sensibilitzar a la societat de la situació dels infants, joves i les famílies que atenen i com la prevenció redueix les situacions de vulnerabilitat social.

CARACTERÍSTIQUES DEL PROJECTE

- La fundació disposa d'un Centre Obert per a persones amb vulnerabilitat i risc d'exclusió social, al barri del Raval. En total, la Fundació atén unes 325 persones entre infants i adults d'orígens diversos (Espanya, Marroc, Pakistan, Amèrica llatina, etc.). Treballen amb joves d'entre 4 i 22 anys del barri del Raval. També fan acompanyament a les famílies.
- La Fundació va heretar una casa a Planoles (Ripollès) on hi desenvolupen el projecte, amb 8 sortides de cap de setmana durant el curs (caps de setmana) i 8 torns de colònies durant les vacances escolars (Setmana Santa, estiu i Nadal).
- El coordinador de la sortida o director de lleure és qui planifica les activitats a la natura.
- La majoria dels nens i joves de famílies socialment vulnerables no poden gaudir d'activitats que possibilitin una convivència respectuosa amb la diferència i amb cultures diverses.

PUNTS DESTACABLES

- S'assoleixen **objectius socials a través de l'acció ambiental**. Les activitats a la natura permeten millorar la salut dels infants i les seves famílies, així com potenciar espais de relació intercultural.
- L'entitat gestiona per sí mateixa les activitats a la natura, escollint aquelles que consideri més adients per als aspectes d'integració i convivència que vol treballar. Tot i així, el projecte disposa de les característiques idònies per a crear una aliança puntual amb una entitat ambiental del territori que aportí coneixements sobre natura i valor afegit a les activitats. **Existeix una OPORTUNITAT per a la col·laboració.**

Imatges dels caps de setmana d'activitats del projecte (any 2014). Font: web de la Fundació.

BENEFICIS SOCIALS

El contacte amb la natura permet potenciar la salut psíquica i emocional dels infants i les famílies que viuen en un context d'estrès i d'angoixa i sense possibilitats de descans i lleure en un entorn natural. S'aconsegueix trencar els tabús i prejudicis de famílies amb cultures molt diferents, permetent facilitar un espai de respir i garantint l'equitat en l'accés a l'educació i els beneficis que aporta la natura.

Imatges dels caps de setmana d'activitats del projecte (any 2014). Font: web de la Fundació.

BENEFICIS AMBIENTALS

El projecte El Caliu té una línia d'activitats basades en el coneixement, el respecte i la conservació de la natura, amb activitats d'aprenentatge bàsic del medi natural i el seu funcionament, així com tallers de descobriment (les flors del Pirineus, el riu, els prats alpins i les marmotes, el bosc i els animals que amaga..).

5 Projecte PONT ALIMENTARI

PONT
ALIMENTARI

ENTITATS QUE EL PROMOUEU:

Rezero

“

El Pont Alimentari és una xarxa d'interacció entre empreses donants i entitats receptores d'acció social de Barcelona. El projecte canalitza excedents alimentaris perfectament consumibles a entitats que donen suport a col·lectius vulnerables.

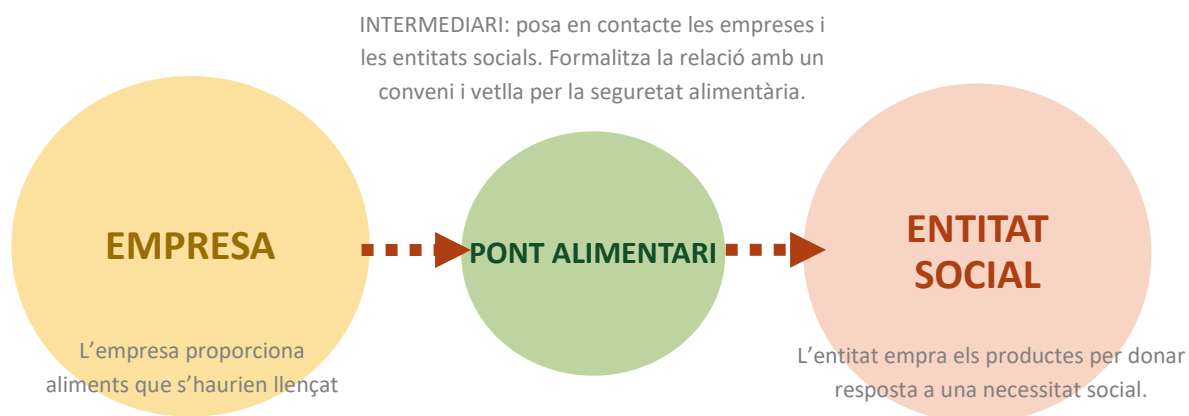
”

OBJECTIUS

- Reduir i fer visible la problemàtica del malbaratament alimentari derivat de les activitats de la distribució al detall, càtering, i restauració amb la incorporació de pràctiques de prevenció.
- Aprofitar l'excedent alimentari de la distribució per donar resposta a una necessitat social, i fer visible la funció social de les entitats.
- Difondre els beneficis ambientals i socio-econòmics associats a reduir el malbaratament alimentari.
- Educar els consumidors per afavorir un canvi d'hàbits respecte el malbaratament d'aliments.

CARACTERÍSTIQUES DEL PROJECTE

- Tenint en compte que a Catalunya es llencen, cada any, 260.000 tones de menjar, i que el 22% de la població de Catalunya viu per sota del llindar de la pobresa, la fundació Banc de Recursos i la Fundació per a la prevenció de residus i consum (Rezero) han engegat el **projecte PONT ALIMENTARI que posa en contacte empreses i entitats socials per lluitar contra el malbaratament alimentari.**
- Hi **col·laboren 9 empreses** com CONSUM, BONPREU o VERITAS. I en són beneficiàries **24 entitats socials** com CÀRITAS, CREU ROJA o la FUNDACIÓ PROJECTE I VIDA, a més d'altres d'àmbit més local.
- El projecte s'emmarca en l'Estratègia Catalana cap al Residu Zero, que promou un canvi de model en els sistemes de producció i consum del nostre país amb l'objectiu de tancar els cicles de la matèria i l'energia.

PUNTS DESTACABLES

- El Pont Alimentari exerceix d'intermediari, posant en contacte les empreses (generalment, supermercats) amb diverses entitats socials del territori català. Es tracta d'una **implicació indirecta** però que alhora **facilita la col·laboració** i el treball en xarxa.
- L'existència d'aquest projecte "intermediari" posa de relleu dos factors interessants:
 - L'existència d'una manca o certa dificultat a l'hora d'establir col·laboracions directes entre, en aquest cas, empreses i entitats socials. Per tant, constitueixen una solució que contribueix a fer realitat la interacció socio-ambiental.
 - Els beneficis ambientals i socio-econòmics associats a la reducció del malbaratament alimentari posen de manifest el vincle que existeix entre el sector ambiental i social.

BENEFICIS SOCIALS

El projecte contribueix a donar resposta a una necessitat social vinculada a l'alimentació. S'aprofita l'excés alimentari de la distribució alhora que es fa visible la funció social de les entitats. També, genera una cadena de valor, en tant que les empreses que hi col·laboren també estan, al seu torn, fent la seva contribució al medi ambient i a la causa social.

Recollida d'aliments per l'Associació Egueiro. Font: Fundació Banc de Recursos

Pont Alimentari fa un acord amb els supermercats Veritas. Font: www.pontalimentari.org

BENEFICIS AMBIENTALS

El projecte contribueix a la reducció dels residus que genera el malbaratament alimentari i que produeix gasos d'efecte hivernacle, contribuint al canvi climàtic. A més, la recollida d'aliments es fa en bicicleta a través de l'Associació Egueiro. El projecte treballa en els àmbits dels residus i l'estalvi energètic, en els quals trobem un nombre inferior de col·laboracions.

6 Cooperativa social MANS

ENTITATS SÒCIES:

**Fundació
Catalunya
La Pedrera**

El molí d'en Puigvert
FUNDACIÓ PRIVADA

“

MANS és una cooperativa social dedicada a la producció, transformació i comercialització de fruita, verdura, llegums i fruits secs ecològics a través de la integració social i laboral de joves en risc d'exclusió, persones amb discapacitat psíquica o amb trastorn de salut mental.

”

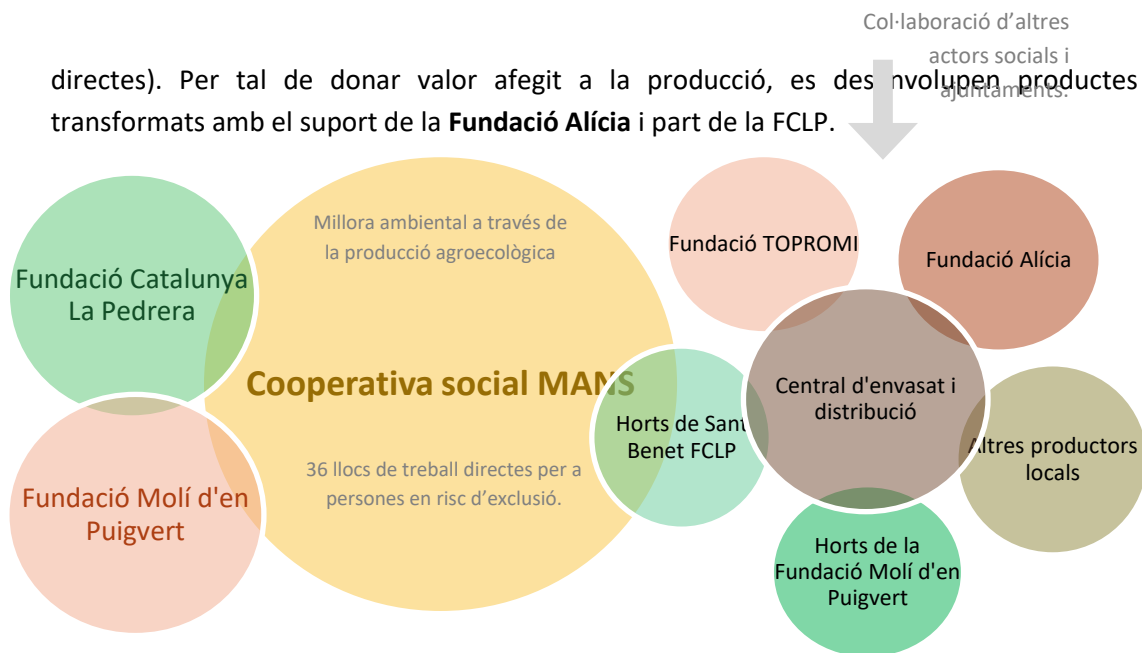
OBJECTIUS

- Produir, transformar i comercialitzar fruita, verdura, llegums i fruits secs ecològics i de proximitat.
- Generar llocs de treball per persones amb dificultats, especialment joves en risc d'exclusió, persones amb discapacitat psíquica o amb trastorn de salut mental, i acompanyar-los en el seu procés d'integració social i laboral.
- Col·laborar per a posar en valor la pagesia catalana, facilitant-li un canal de comercialització.

CARACTERÍSTIQUES DEL PROJECTE

- La Fundació Catalunya La Pedrera (FCLP) i diverses entitats socials catalanes dedicades a la producció agroecològica s'uneixen el 2013 per solucionar les mancances detectades en la comercialització dels seus productes. Els productes es cultiven principalment als horts dels socis de MANS (i altres productors locals) i es comercialitzen a través de grans superfícies.
- Els **Horts de Sant Benet**, de la FCLP, estan ubicats a Món Sant Benet, a Sant Fruitós de Bages (6 hectàrees). L'activitat genera 6 llocs de treball per a joves en risc d'exclusió. Hi col·laboren els serveis socials de municipis propers, que deriven joves amb dificultats. La Fundació Formació i Treball assessora en el procés d'inserció social i laboral dels joves.
- Els **horts de la Fundació Molí d'en Puigvert**, a Palafolls, estan orientats a la inserció laboral i social de persones amb trastorn de salut mental i generen 5 llocs de feina directes.
- La fruita i verdura ecològica s'envasa a la central logística de Sant Vicenç dels Horts (hi treballen 25 joves en procés d'inserció social i laboral) i, a La Canonja, el CET de la Fundació Topromi i part de la FCLP, envasen els fruits secs dels productors associats (2 llocs de feina

directes). Per tal de donar valor afegit a la producció, es desenvolupen productes transformats amb el suport de la **Fundació Àlicia** i part de la FCLP.

PUNTS DESTACABLES

- **L'objectiu social s'amplia més enllà dels col·lectius en risc d'exclusió.** El fet de comercialitzar els productes a grans superfícies genera la necessitat de més producció i es comença a treballar amb altres estructures familiars pageses catalanes.
- Tot i la necessitat d'envasar el producte ecològic, això **genera una oportunitat laboral** i permet donar feina a 25 persones en risc d'exclusió + 10 persones d'estructura.
- La iniciativa compta amb la **col·laboració de nombrosos actors socials**: serveis socials dels ajuntaments propers i entitats socials fora de la cooperativa com la Fundació Formació i Treball, la Fundació GEDI i la Fundació Marianao.

Font: FCLP - web de la Cooperativa social MANS.

BENEFICIS SOCIALS

La iniciativa proporciona 36 llocs de feina directes per a persones en risc d'exclusió, principalment joves, més 13 altres llocs de treball directes per a tècnics professionals. També contribueix al desenvolupament rural, donant feina a famílies pageses.

BENEFICIS

La producció fomenta el medi ambient. Tot d'envasat, utilitzant safates Els objectius millorar la

Font: Nota de premsa GENCAT (28-01-2016).

AMBIENTALS

agroecològica i de proximitat pràctiques respectuoses amb el medi ambient i que es realitzen tasques i que es realitzen tasques l'objectiu és **minimitzar el plàstic**, de pasta de paper i malles de cotó. ambientals de la FCLP permeten sostenibilitat del producte.

Col·laboració Espigoladors – Fundació Rubricatus

ENTITATS QUE COL·LABOREN:

Espigoladors i La Fundació Rubricatus uneixen esforços de forma puntual en la tasca d'espigolar camps per lluitar contra el malbaratament alimentari i, alhora, orientar i acompanyar les persones amb discapacitat intel·lectual en el seu procés d'inserció social i laboral.

OBJECTIUS

- Promoure el voluntariat i l'acció cooperativa per a la cohesió social.
- Orientar i acompanyar a col·lectius en servei de Centre Ocupacional.
- Crear comunitats d'espigoladors formades per persones voluntàries de diversos àmbits i, concretament, amb discapacitat intel·lectual.
- Afavorir el consum de proximitat, responsable i respectuós amb el medi ambient i acostar la ciutadania al camp i a la practica agrícola.

CARACTERÍSTIQUES DEL PROJECTE

- L'**Associació Espigoladors** recupera productes agrícoles que, per diferents raons (mida, color, etc.) son rebutjats per la xarxa alimentaria comercial. En contacte amb productors d'origen i en col·laboració amb diferents entitats socials, recullen els productes i els destinen a menjadors socials o els transformen (cremes, salses, etc.) i els venen al mercat.
- **La Fundació Rubricatus** és una entitat sense ànim de lucre i d'economia social, que vol assolir la màxima qualitat de vida de les persones adultes amb discapacitat intel·lectual a través d'un Centre Especial de Treball (Tesiprat) i un Centre Ocupacional.
- A través de la col·laboració, que s'inicia el gener de 2018, s'atenen grups d'unes 6-7 persones amb discapacitat intel·lectual de La Fundació Rubricatus, que ajuden a espigolar els camps. Prèviament es fa una breu formació sobre la tasca a realitzar, la tècnica de la collita, gestió del producte espigolat, organització del grup, etc.

- Sovint s'integren en grups mes nombrosos de voluntaris/es d'altres procedències. La freqüència de l'acció es variable, aproximadament una vegada cada dues setmanes.

PUNTS DESTACABLES

- L'acció d'espigolar no tan sols beneficia el medi ambient i la producció agrícola local, sinó que també fomenta la relació entre les diverses persones voluntàries que col·laboren amb el projecte, incloent, a més, col·lectius vulnerables per acompanyar-los en la inserció social i pre-laboral.
- Arrel de l'èxit de la col·laboració, la intenció d'ambdues entitats en el futur és disposar d'un conveni firmat entre ambdues entitats que permeti enfortir i ampliar la col·laboració.

Font: Espigoladors i Rubricatus.

BENEFICIS SOCIALS

L'activitat d'espigolar permet treballar competències bàsiques com la relació amb diferents col·lectius i persones voluntàries, millorar l'autoestima, incrementar l'autoeficàcia i l'autonomia, la cohesió i empoderament del grup, l'adquisició d'hàbits i tècniques de treball, l'aproximació al medi natural i l'experiementació a tots nivells.

BENEFICIS

La reducció del
alhora, una
un estalvi d'aigua i
intensitat en l'ús

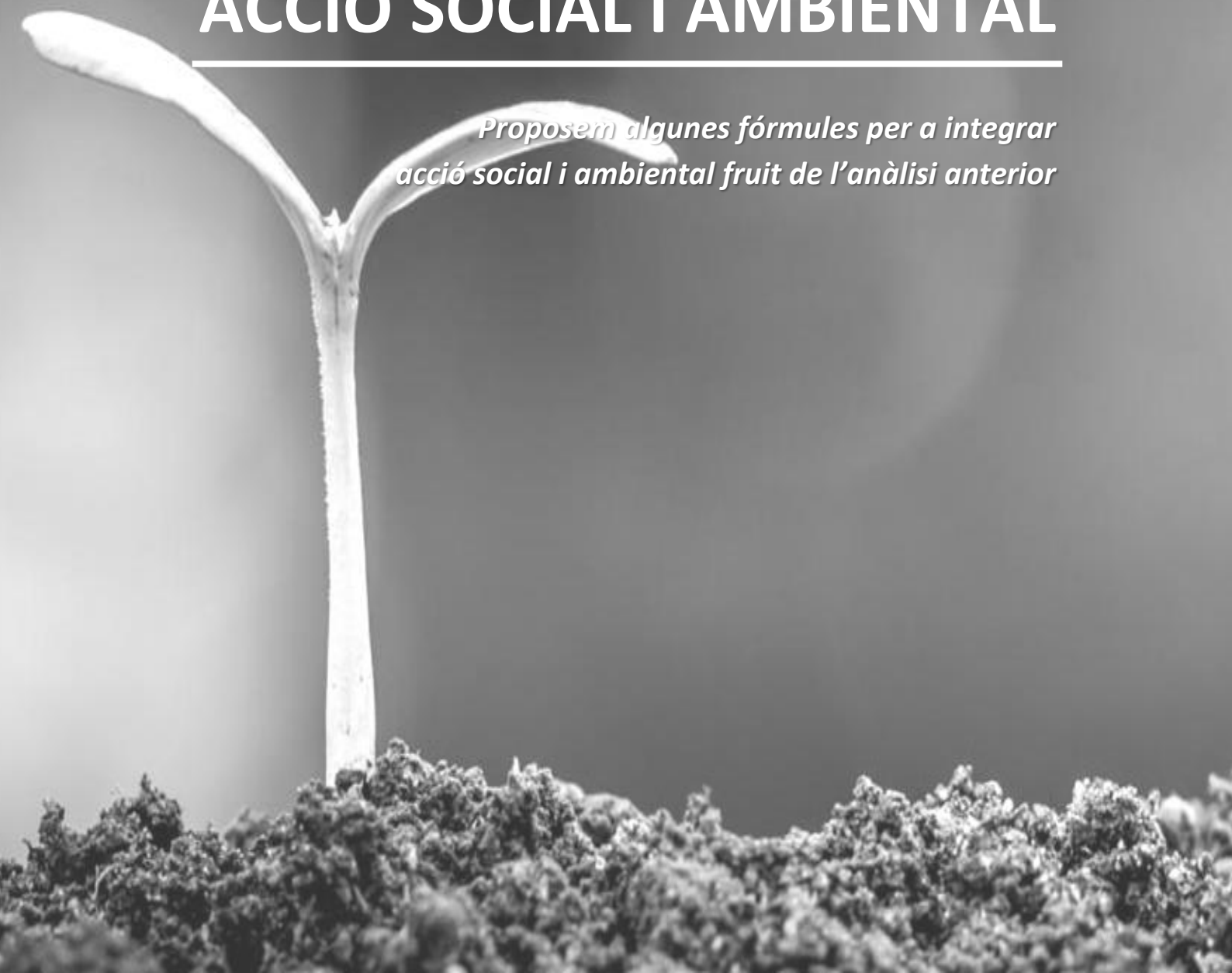
Font: Espigoladors i Rubricatus.

AMBIENTALS

malbaratament alimentari implica,
reducció de les emissions de CO₂,
d'energia, i la reducció de la
del sòl.

RECOMANACIONS I CRITERIS PER INTEGRAR ACCIÓ SOCIAL I AMBIENTAL

*Proposem algunes fórmules per a integrar
acció social i ambiental fruit de l'anàlisi anterior*

10. RECOMANACIONS I CRITERIS PER INTEGRAR ACCIÓ SOCIAL I AMBIENTAL

Lligat a les tres dificultats principals per a establir col·laboracions que hem detectat i exposat en l'apartat 7 (que són: **desconeixement, espais de trobada i recursos**), a continuació proposem algunes fórmules per a potenciar les aliances i convertir les dificultats en oportunitats.

Solucions per al DESCONEIXEMENT

Fins ara, els dos sectors s'han tractat generalment de forma separada, com si fossin dos móns antagònics, quan en realitat tenen molts punts en comú i possibilitats de cooperar. Per tant, per a solucionar la problemàtica del desconeixement proposem:

- **Construir ponts entre ambdós sectors.** En aquest sentit, el rol de les entitats de 2n i 3r nivell és fonamental.
 - ✓ Són les entitats de **3r nivell** (administracions públiques, en aquest cas) les que han de liderar l'acostament entre els dos móns, propiciar els primers contactes i facilitar un espai de reunió entre les xarxes d'entitats. L'objectiu ha de ser fomentar el coneixement i explorar possibles vies de treball conjunt per després traslladar-ho a les corresponents entitats membres. També es poden organitzar trobades més institucionals a nivell polític per plantejar la problemàtica del desconeixement.
 - ✓ El rol de les entitats de **2n nivell** (xarxes d'entitats socials i ambientals) ha de ser el de prescriptores i indicadores del rumb a seguir en cada sector respectivament, determinar els mecanismes de participació, presa de decisions i de comunicació i relació. També hauran d'establir marcs de treball estables amb altres organitzacions de 2n i 3r nivell que permetin generar projectes a realitzar entre entitats de primer nivell. En aquest sentit, pot ser especialment interessant l'establiment d'una aliança entre la Xarxa de Custòdia del Territori (o l'Obrador del Tercer Sector Ambiental, O3SAC) i la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social.
 - ✓ Tot i que fonamentalment és des de les entitats de **1r nivell** que actualment es porten a terme projectes col·laboratius socio-ambientals, com hem vist en l'apartat anterior, encara hi ha molt camí per recórrer. La feina prèvia de contacte i potenciació del coneixement entre els dos sectors, els seus punts comuns i oportunitats de treball conjunt, que han de liderar les entitats de 2n i 3r nivell hauria de permetre obrir acords i noves rutes amb federacions o plataformes germanes per tal que les entitats de 1r nivell que encara hi tenen resistències o reserves, s'hi obrin de manera més creativa i productiva.

- **Millorar la comunicació.** Cal fer un esforç per transmetre un missatge d'unió a la societat, obrir-se a nous públics objectiu i incidir en el concepte que “natura” i “societat” estan estretament vinculats. El treball en xarxa entre les entitats de 2n i 3r nivell pot contribuir de forma molt positiva al foment del missatge, que es pot transmetre a través dels canals habituals (*mailing*, butlletins, assemblees, jornades, etc) o generant nous canals conjunts. Altres eines de comunicació efectives podrien ser la cerca d’ “ambaixadors ambientals” a les entitats socials perquè transmetin el discurs ambiental i al revés en el cas de les entitats ambientals, que en aquest cas serien “ambaixadors socials”.

Potenciem ESPAIS DE TROBADA

La inèrcia en el tractament per separat dels dos sectors ha propiciat la **manca d'espais de trobada i treball conjunt**, on poder conèixer-nos, intercanviar coneixements i establir noves sinergies i formes de col·laboració. Proposem:

- **Crear nous espais de trobada i de treball conjunt** (reunions, assemblees, congressos, plataformes, trobades territorials, etc.). Parlar d'aliances no és només pensar en quins àmbits de treball poden convergir les entitats, quins recursos poden compartir, què tenim en comú, etc. Cal anar més enllà i per això és fonamental crear espais específics per al treball en xarxa i per al correcte desenvolupament d'aquestes aliances. En aquest sentit, tornen a ser les entitats de 2n i 3r nivell les que han de liderar la creació i potenciació d'espais de trobada i treball conjunts. Aquests espais (que podrien ser físics però també virtuals) serviran, sobretot a les entitats de primer nivell:
 - ✓ Per cercar **nous àmbits de treball conjunts** i explorar altres formes de treballar en xarxa.
 - ✓ Per generar **valor**. És important determinar els factors diferencials i conjunturals de l'aliança o cooperació, sobretot aquells que contribueixen a que aquesta no sigui una simple suma d'entitats i esforços, sinó una multiplicació d'aquestes.
- L'experiència de la XCT en el desenvolupament de tallers, teòrics i pràctics, sobre les aliances entre les seves entitats membres, ha permès copsar com aquests espais permeten (fins ara, a les entitats de custòdia del territori) dissenyar noves aliances, projectes compartits, determinar els elements claus a l'hora de buscar una aliança, preveure'n els obstacles i, fins i tot, començar a estructurar seriosament les bases d'un projecte comú. Per tant, es fa evident que el mateix podria succeir si potenciem espais de trobada socio-ambientals.
- Alguns d'aquests espais ja existeixen actualment (com el Congrés del Tercer Sector Social i el Congrés del Tercer Sector Ambiental), però que es desenvolupen per separat quan, molt probablement, podrien unir-se. Constitueixen, doncs, oportunitats per donar a conèixer les possibles sinergies i aliances entre els dos sectors, creant espais per al coneixement i el sorgiment de noves i pròsperes col·laboracions. Per tant, caldria valorar la possibilitat de fer un únic **Congrés del Tercer Sector a Catalunya** on hi tinguessin cabuda els diferents teixits

associatius del país, amb especial rellevància sobre el social i l'ambiental, i dotar-lo de periodicitat i continuïtat.

Aprofitem els RECURSOS

Les entitats sovint fan referència a l'escassetat de recursos, tant humans, econòmics com temporals, que limiten la capacitat de donar resposta a les moltes problemàtiques que afronten. Això implica que sovint posin el focus únicament sobre les seves activitats i projectes. Per a solucionar-ho, es proposa un cop establertes les col·laboracions (i, en algun cas, prèviament):

- **Formació específica sobre estratègies de treball col·laboratiu.** Pel què fa als recursos humans, una bona forma d'aprofitar els professionals de què disposen les entitats ambientals i socials, però que sovint tenen formacions molt específiques en els respectius àmbits, és generar **espais de formació i d'intercanvi de coneixement**. Això pot contribuir a fomentar una major capacitat de les entitats per millorar la resposta a les diferents problemàtiques a els que s'enfronten.
- Fomentar **l'intercanvi d'activitats**: per una banda, les entitats ambientals poden oferir a les socials la realització d'activitats del seu àmbit com xerrades, tallers de natura, etc., i viceversa.
- Cal recordar que la col·laboració no ha de passar necessàriament per la realització d'activitats i projectes, sinó que també es pot consolidar en la part estructural de l'entitat, participant en tasques de comunicació, difusió de la entitat, recaptació de fons, etc.
- Explorar **noves oportunitats de finançament**. La creació de projectes inclusius i diversos pot obrir les portes a noves fórmules de finançament, tant en la vessant social, com en l'ambiental i també en la unió d'ambdues. En aquest sentit, pot ser molt interessant el finançament de projectes a través de la UE o, fins i tot, de l'empresa privada. La unió entre dues entitats en determinats projectes pot generar nous llocs de treball on, per exemple, es pugui incorporar una **persona per a la recaptació de fons** i cerca de noves fonts de finançament.

11. REFLEXIONS FINALS

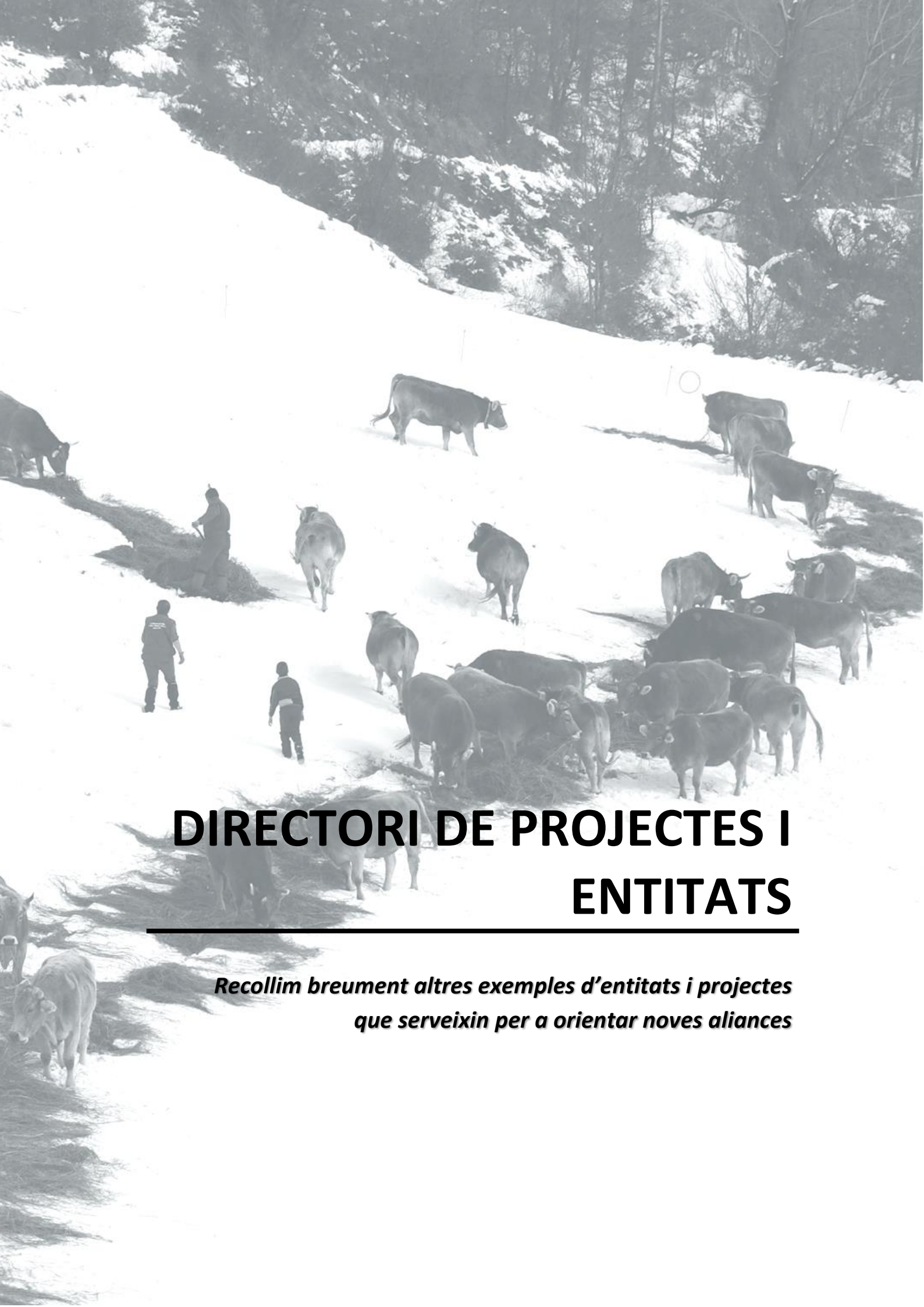
Prenent com a base la interrelació que existeix entre natura i societat, que es fa palesa en els Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides, i tenint en compte la gran quantitat d'iniciatives socials i ambientals que trobem a Catalunya, es fa evident que la col·laboració entre els sectors social i ambiental ha de ser un dels pilars fonamentals per a construir una societat més justa, igualitària, inclusiva i sostenible.

A continuació resumim els punts més destacables que s'extreuen d'aquest document i que han d'orientar les accions a emprendre en la direcció de fomentar les aliances socio-ambientals.

- Tot i tenir grans diferències, ambdós sectors comparteixen una sèrie de **valors i objectius comuns** (com la independència, el caràcter no lucratiu, el voluntariat i la incidència i transformació social). Aquets són un punt de partida en el camí per establir sinèrgies i aliances potents i fructíferes. De la mateixa manera que succeeix a nivell ecològic, els éssers humans i les seves societats estaran més estructurades com més elevada sigui la seva diversitat.
- Es fa evident que els projectes resultants d'una col·laboració entre el món social i ambiental tenen molt **valor afegit**, per la millora ambiental i social que comporten i, per tant, poden tenir conseqüències molt positives sobre la seva **qualitat**.
- Per altra banda, la cooperació en projectes comuns permet arribar a un **públic més ampli** i, al seu torn, **millorar la comunicació** del projecte o activitat i dels seus objectius.
- No s'ha de menystenir el fet que donades les diferències pressupostàries entre ambdós sectors, on el sector social disposa d'un volum econòmic molt superior a l'ambiental, l'establiment de col·laboracions pot propiciar la **viabilitat econòmica** del projecte així com noves **oportunitats de finançament**.

Així doncs el camí per córrer en les aliances socio-ambientals és ple d'oportunitats que poden aportar benefici a les dues parts. D'aquesta manera els col·lectius més vulnerables, la natura i la societat en general es veuran beneficiats.

En tot cas, el paper de les entitats de segon i tercer ordre és imprescindible per trobar els canals de comunicació, els espais de trobada i promoure l'intercanvi tècnic i de coneixement entre els dos col·lectius que tenen uns valors i objectius comuns.

DIRECTORI DE PROJECTES I ENTITATS

*Recollim breument altres exemples d'entitats i projectes
que serveixin per a orientar noves aliances*

12. DIRECTORI DE PROJECTES I ENTITATS

ENTITATS DE REFERÈNCIA

1. **TAULA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR SOCIAL A CATALUNYA.** Institució que representa el conjunt de les entitats socials catalanes. Treballa per donar visibilitat a l'esforç diari i constant que realitza el Tercer Sector Social i influir sobre la ciutadania i les institucions per avançar cap a una societat amb menys pobresa i menys desigualtats.

www.tercersector.cat

 Catalunya

2. **FEDERACIÓ D'ENTITATS CATALANES D'ACCIÓ SOCIAL (ECAS).** L'objectiu de les seves entitats membres és sumar esforços i vehicular-los per fer efectius els drets de les persones, promoure la plena ciutadania i contribuir al benestar de tota la població mitjançant la construcció d'una societat basada en el compromís i la corresponsabilitat.

www.acciosocial.org

 Catalunya

3. **FEDERACIÓ CATALANA DE VOLUNTARIAT SOCIAL (FCVS).** És una xarxa d'entitats sense ànim de lucre que treballa pel foment, la promoció i el reconeixement del voluntariat social al nostre país. Aplega unes 350 entitats amb les quals s'impulsen recursos i serveis per afavorir l'acció voluntària, amb impacte sobre unes 80.000 persones voluntàries.

www.voluntaris.cat

 Catalunya

4. **OBRADOR DEL TERCER SECTOR AMBIENTAL DE CATALUNYA (O3SAC).** És una entitat de tercer nivell que pretén contribuir a l'estructuració del tercer sector ambiental català, exercir i promoure accions d'incidència política, garantir la participació de les entitats en els processos de decisió que afecten al medi ambient, i promoure el reconeixement social i polític de les entitats dels tercer sector ambiental de Catalunya.

www.entitatsambientals.cat

 Catalunya

5. **XARXA DE CUSTÒDIA DEL TERRITORI (XCT).** És una ONG constituïda per entitats, institucions i persones que volen impulsar el desenvolupament i l'ús de la custòdia del territori al nostre país. La XCT impulsa la custòdia del territori com a estratègia de participació de la societat en la conservació i gestió del medi natural, rural i urbà.

www.xct.cat

 Catalunya

6. **XARXA DE VOLUNTARIAT AMBIENTAL DE CATALUNYA.** És una organització de segon nivell que aglutina organitzacions que realitzen programes i actuacions de voluntariat ambiental. Vol afavorir el treball conjunt per la promoció i reconeixement de les entitats, donant suport als projectes que estan en funcionament, i trobant noves formes de cooperació.

EXPERIÈNCIES INCLOSES A LA GUIA

7. **CAN MORAGUES.** La Fundació Emys i la Fundació Astres s'uneixen per emprendre un projecte social i ambiental, un obrador ecològic de productes de proximitat que conservi la natura i ajudi a les persones més desafavorides del nostre territori.

www.canmoragues.org;
www.fundacioemys.org/emys;
www.fundacioastres.org

 Riudarenes (Girona)

8. **ASSOCIACIÓ AURORA**, un exemple d'entitat socio-ambiental que incorpora en els seus estatuts objectius socials i ambientals, als quals els dóna el mateix pes. Promouen projectes de recuperació ambiental on hi participen persones amb malalties mentals.

www.associacioaurora.org

 Tarragona (Tarragona)

9. **CAMPAMENTS DE NATURA**, de l'associació La Sorellona i Càritas Girona. Són propostes de lleure educatiu a la natura dirigides a infants i joves en situació de vulnerabilitat.

www.campamentsorellona.org

 Girona (Girona)

10. **EL CALIU, UN PROJECTE ECOSOCIAL.** De la Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina. El Caliu vol propiciar el contacte intercultural entre menors i famílies en situació de vulnerabilitat social del barri del Raval de Barcelona, en contacte amb la natura, fent activitats de conservació ambiental i possibilitant la convivència entre elles.

www.centreobertgavina.org

 Barcelona (Barcelona)

11. **PONT ALIMENTARI**, un projecte de la Fundació Banc de Recursos i la Fundació per a la prevenció de residus i consum (Rezero). Pont Alimentari és una xarxa d'interacció entre empreses donants i entitats receptores d'acció social de Barcelona.

www.pontalimentari.org

 Barcelona (Barcelona)

12. **COOPERATIVA MANS**, de la Fundació Catalunya – La Pedrera i la Fundació privada Molí d'en Puigvert. Cooperativa social dedicada a la producció, transformació i comercialització de fruita i verdura ecològica a través de la integració social i laboral de joves en risc d'exclusió, persones discapacitades psíquiques i amb trastorn de malaltia mental.

www.mans.coop

 Catalunya

13. **ESPIGOLADORS I LA FUNDACIÓ RUBRICATUS**, col·laboracions puntuals que fomenten la reducció del malbaratament alimentari, la creació d'un equip de voluntaris i la possibilitat d'acompanyar els col·lectius més vulnerables en la seva inserció social i laboral.

www.espigoladors.cat; www.rubricatus.org

 Barcelona (Barcelona)

EXEMPLES D'ALTRES ENTITATS I PROJECTES SOCIO-AMBIENTALS

14. **PROJECTE L'EROLA**, de Vincles Fundació. A través d'un acord de custòdia amb el Bisbat de Vic (que és el propietari de la finca de l'Erola, amb 1 hectàrea de superfície) per la millora i manteniment d'aquest patrimoni des de fa 9 anys, la Fundació porta a terme programes d'aprenentatge-servei i camps de treball per a joves en risc d'exclusió social (entre 16 i 20 anys), amb la finalitat d'utilitzar-la per activitats pedagògiques d'educació socio-ambiental. Estableix convenis de col·laboració amb entitats socials (com la Fundació Pare Manel) que implica els joves i, de forma puntual, Vincles té convenis amb entitats de lleure, que fan feines menors de treball cooperatiu, com la col·laboració en el transport de materials i eines fins a l'ermita. També s'han fet accions al medi natural com la construcció d'una passera al riu proper a l'Erola, així com diverses activitats d'educació ambiental que són inherents als camps de treball i altres activitats.

També cal mencionar el projecte **DE FONT EN FONT** de la mateixa entitat, una proposta de voluntariat ambiental (destinat sobretot a escoles) per fomentar el coneixement i descoberta de les fonts com a valor social i l'aigua com a recurs, per a potenciar la tasca d'educar per a la sostenibilitat.

www.vinclesfundacio.cat; www.defontenfont.cat

 Viladrau (Girona)

15. **FUNDESPLAI**. La Fundació Catalana de l'Esplai té per missió educar els infants i joves, tot realitzant activitats de lleure relacionades amb projectes de conservació de la natura. Realitzen múltiples activitats, entre les quals destaquem els camps de treball i colònies amb infants i joves que es vehiculen a través del voluntariat ambiental. A través d'ajuts i beques, FUNDESPLAI contribueix a que els infants i joves puguin participar i gaudir d'un lleure educatiu de qualitat en contacte amb la natura.

www.fundesplai.org

 Catalunya

16. **PROJECTE CAN SOLER**, de la Fundació Els Tres Turons. La Fundació disposa d'un projecte d'aprenentatge-servei a l'entorn de la masia Can Soler, a Collserola, per a joves de 16 a 25 anys, preferiblement residents als districtes d'Horta-Guinardó, Nou Barris i Sant Andreu. El programa facilita que els joves amb malalties mentals puguin millorar els seus recursos psicosocials per tal d'iniciar o reprendre un projecte d'inserció. El projecte inclou activitats a la natura, com la gestió forestal i la recuperació de conreus abandonats.

www.els3turons.org

 Barcelona (Barcelona)

17. **GEPEC-EdC**. És una entitat ambiental i de custòdia del territori que incorpora persones per a la realització de Treballs en Benefici de la Comunitat (TBC) a través d'un acord amb el Departament de Justícia. Atén un total de 50 persones a l'any aproximadament. Estan en contacte amb entitats socials locals que els hi permeten acollir de forma recurrent voluntaris amb risc d'exclusió social, malalts mentals o en rehabilitació per drogoaddicció per a treballar en el dia a dia de l'entitat

www.gepec.cat

 Tarragona (Tarragona)

18. **BOSCOS TERAPÈUTICS I BANYS DE BOSC**, de l'Associació Sèlvans. Amb el lema "*Persones que cuiden dels boscos, Boscos que cuiden de les persones*", l'associació coordina i implementa un projecte de salut a través d'estades i passejos amb guia pels boscos madurs terapèutics que té en custòdia i adreçat a persones amb malalties mentals.

www.selvans.org

 Comarques Gironines

19. **PROJECTE SMART-UP i FUEL POVERTY GROUP**, d'Ecoserveis. L'objectiu del projecte europeu SMART-UP és impulsar l'estalvi energètic a les llars en situació de pobresa energètica, mitjançant l'ús des comptadors intel·ligents i monitors energètics. L'associació Ecoserveis coordina el projecte al territori espanyol. També va crear amb la Fundació ABD el projecte Fuel Poverty Group, una iniciativa que vol prevenir la pobresa energètica en les famílies més vulnerables, dotant-les de coneixement i autosuficiència. Disposa d'una xarxa de voluntariat molt potent per assessorar a persones en situacions vulnerables.

www.ecoserveis.net; www.smartup-project.eu

www.energiajusta.org

 Espanya

20. **L'OLIVERA COOPERATIVA**. Juntament amb la producció d'oli i vi ecològics, porten a terme activitats socials i d'inserció laboral de persones amb discapacitat psíquica, especialment aquelles en situacions socials més desfavorides.

www.olivera.org

 Vallbona de les Monges
(Lleida)

21. **ESPAI AMBIENTAL COOPERATIVA**. Cooperativa de treballadors que desenvolupa projectes per a assolir la sostenibilitat urbana, social i ambiental, a nivell local i regional mitjançant l'acció en xarxa i la participació d'agents socials, ambientals i econòmics, i la creació entorns propicis per a l'acció. Entre les seves línies de treball destaca l'aprofitamnt alimentari, el consum responsable i el compostatge comunitari.

www.espaiambiental.com

 Barcelona (Barcelona)

22. **FUNDACIÓ MIRANDA**. És una entitat ambiental i de custòdia del territori que treballa per conservar els valors naturals de la finca del Pla de l'Orri i que, a més, realitza equinoteràpia, utilitzant els cavalls recuperats procedents del maltractament, per a per col·lectius en risc d'exclusió social i persones amb diagnòstic o problemàtiques específiques. Amb el suport dels animals i de la natura, acompanyen processos personals. També realitzen campaments d'estiu amb beques per a joves de cases d'acollida, amb discapacitats i altres trastorns.

<https://www.fundaciomiranda.org/>

 Pla de l'Orri (Barcelona)

23. **HORT SOCIAL EL LLEDONER**, de l'Ajuntament de Granollers. Es tracta d'un projecte de custòdia urbana que permet millorar el benestar i l'alimentació de persones en atur o en risc d'exclusió social, i ofereixen formació en agricultura ecològica. Es desenvolupa en col·laboració amb Càritas Diocesana i amb l'assistència de la Cooperativa social Tarpuna.

www.granollers.cat

 Granollers (Barcelona)

24. **SOCIAL FOREST.** És una empresa de gestió forestal i de treballs silvícoles orientada a la formació i inserció laboral de joves en situació d'exclusió social o desocupació. En l'origen de l'iniciativa està la voluntat de fomentar una gestió forestal sostenible com a eina d'inserció social.

www.socialforest.org

 Catalunya

25. **EN BICI SENSE EDAT**, de BICICLOT. Biciclot és una cooperativa de treball que promou la bicicleta com a mitjà de transport ecològic, econòmic, saludable i per una mobilitat sostenible, i treballa per la inserció sociolaboral de joves i adults. El projecte "En Bici Sense Edat" permet a la gent gran tornar a anar en bici, tenint en compte les dificultats de mobilitat d'aquest col·lectiu, a través de persones voluntàries que els acompanyen.

www.enbicisenseedat.cat

 Barcelona (Barcelona)

26. **PROJECTE VOLCA'T**, del Grup de Natura Freixe. Es tracta d'un projecte de custòdia participativa activa fonamentat en el voluntariat i l'educació ambiental en finques en custòdia del Grup Natura Freixe i enfocat a entitats socials. Els col·lectius que participen s'impliquen en les diferents estratègies de conservació a través del voluntariat ambiental. El projecte cerca enfortir la cohesió social i fomentar la custòdia del territori.

www.usuaris.tinet.cat/freixe/index.htm

 Flix (Tarragona)

27. **FUNDACIÓ DRISSA.** És una entitat sense ànim de lucre que té com a primer objectiu treballar per a la millora de la qualitat de vida de les persones que pateixen malalties mentals i ho fa principalment a través del treball i l'habitatge. Drissa gestiona l'empresa d'horta ecològica Biodrissa, i comercialitza serveis productius a través del seu Centre Especial de Treball que compta amb una plantilla de més de 60 persones amb malaltia mental. Ofereix serveis de jardineria i forestal, pintura i neteja.

www.fundaciodrissa.com/

 Barcelona (Barcelona)

28. **OBRADOR XISQUETA i ESCOLA DE PASTORS.** L'Obrador Xisqueta neix el 2009 amb l'objectiu de pagar un preu just la llana d'ovelles de raça Xisqueta d'un seguit de pastors i pastores que encara la conserven. Per aconseguir-ho volen fer cicle tancat i això vol dir: comprar, transformar i fer una venda directa de productes fets amb 100% pura llana verge. Per altra banda, l'Escola de Pastors és una iniciativa de l'Associació Rurbans a través d'un projecte formatiu que proposa un nou model de pagesia, que aposta per una producció a petita escala de base familiar i/o cooperativa, sostenible amb l'entorn i amb el sector. Ofereix oportunitats d'inserció prelaboral i laboral per a joves i adults de col·lectius diversos. Ambdues entitats cerquen la consecució d'objectius socials (inserció laboral, desenvolupament rural, etc.) i ambientals (manteniment d'activitats tradicionals, conservació d'hàbitats de pastures, etc.) comuns.

www.escoladepastorsdecatalunya.cat;
www.obradorxisqueta.cat

 Catalunya

29. **FUNDACIÓ MAP.** La Fundació dedica la seva tasca a les persones amb discapacitat, malaltia mental o amb risc d'exclusió del Ripollès i a les seves famílies. Des de l'any 2011, la Fundació col·labora amb les escoles de la comarca del Ripollès en un projecte d'horts ecològics, que va sorgir com un treball de sensibilització i inclusió de les persones amb discapacitat dins l'àmbit educatiu. Ja han col·laborat amb 10 escoles de la comarca. Un projecte que permet educar en el respecte a la diferència, la tolerància i la inclusió de la discapacitat en la societat, així com treballar valors com l'atenció, la paciència, el treball en equip, la responsabilitat, la consciència ambiental, la sostenibilitat i les bones pràctiques.

<http://fundaciomap.org/>

 Ripollès (Girona)

30. **PROJECTE BICIESCOLA "TEMPS DE DONA"**, un acord entre el BACC (Bicicleta Club de Catalunya), la Fundació Apip-Acam, el Coworking Sinèrgics i el Centre Cívic del barri del Baró de Viver (Barcelona). És una iniciativa que té per objectiu ensenyar a anar amb bicicleta a un grup de dones originàries del Marroc i del Pakistan del barri. La finalitat és que un cop acabat el curs (d'uns 6 dies de durada) aquestes dones sàpiguen circular en bicicleta de manera autònoma i continuïn pel seu compte la pràctica ciclista. D'aquesta manera generem nous ciclistes per assolir ciutats més sostenibles, amb menys contaminació i soroll.

bacc.cat/blog/biciescola-projecte-temps-de-dona/

 Barcelona (Barcelona)

31. **HORT URBÀ**, de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMD). Unes 40 persones amb discapacitat intel·lectual i amb trastorns de salut mental, membres d'entitats o fundacions adherides a l'IMPD, s'ocupen de mantenir actiu i productiu un hort urbà instal·lat al terrat de l'edifici on l'àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona té les oficines, al carrer de València. Assessorats per tècnics experts en horticultura, han seguit tot el procés de plantació i han après pas a pas quines hortalisses creixen millor que altres al terrat, quin sistema de regadiu és l'adequat i com s'ha d'elaborar un fertilitzant. Aquesta iniciativa persegueix un doble objectiu: per un costat, ampliar l'espai dedicat a l'hortorèrèpia, i per l'altre, la participació de col·lectius de discapacitats mentals en activitats hortícoles.

www.ajuntament.barcelona.cat/accessible/ca/impd/institut-municipal-persones-amb-discapacitat

 Barcelona (Barcelona)

32. Tot i que no realitzen acció social amb col·laboració amb entitats socials, es considera interessant fer menció de la tasca d'entitats ambientals com l'**ASSOCIACIÓ HÀBITATS** (amb el Projecte Rius) i el **PROJECTE BOSCOS DE MUNTANYA**, en tant que mobilitzen centenars de voluntaris ambientals cada any. En aquest sentit, la seva tasca de sensibilització ambiental de la societat és molt rellevant i constitueix una oportunitat, també, per a l'inclusió de col·lectius vulnerables en la conservació de la natura.

www.projecterius.cat ; www.associaciohabitats.cat
www.projecteboscoc.cat

 Catalunya

13. BIBLIOGRAFIA

AFNATURALEZA (2016). El Tercer Sector Ambiental. Un enfoque desde las entidades ambientales no lucrativas.

CENTRE D'ESTUDIS DE TEMES CONTEMPORANIS (CETC, 2003). Llibre blanc del tercer sector cívico-social. Departament de la Presidència i de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya.

GEPEC – EdC (2012). Aliances entre entitats del Tercer Sector Ambiental (TSA) i entitats del Tercer Sector Social (TSS). Alguns apunts, recomanacions i eines útils.

OBRADOR DEL TERCER SECTOR AMBIENTAL DE CATALUNYA (2015). Baròmetre 2015 del Tercer Sector Ambiental de Catalunya. Informe de resultats. O3SAC.

OBRADOR DEL TERCER SECTOR AMBIENTAL DE CATALUNYA (2016). Els espais d'aliances al servei del Tercer Sector Ambiental de Catalunya. INSTA – Serveis Jurídics Ambientals i O3SAC.

OBSERVATORI DEL TERCER SECTOR (2006). Els rols de les organitzacions de segon nivell al tercer sector. Catalunya: Papers de recerca; 8.

TAULA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR SOCIAL DE CATALUNYA (2016). Baròmetre del Tercer Sector Social. Informe de resultats. Edició 2016.

TAULA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR SOCIAL DE CATALUNYA (2017). Baròmetre del Tercer Sector Social. Informe de resultats. Edició 2017.

Un projecte de:

Amb el suport de:

